

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

ALİ MUSTAFA

ARGEL

Yabut

Bir Anarşistin Derunî Hayatı

Acın

3 Perde 1 Tablo

İSTANBUL

1 9 3 6

ALİ MUSTAFA

A R G E L

*Acın
3 perde 1 Tablo*

**İ S T A N B U L
TECELLİ BASİMEVİ**

1 9 3 6

KİŞİLER

Argel

Alben

Hepsen

Tekadam

Raziye

Yabancı.

Halk adamları

Başulak ve ulaklar

Bir Aylar

Bir ihtiyar

Zabıta memurları

Bir Anarşist

Argelin karısı

„ çocuğu

Bir düşünmen

Halayık

GİRİŞ: BİR TABLO

Loş bir oda

BİRİNCİ DURUM

Halk Adamları

Birinci Adam — Bakınız, her dilde yazılmış cönkler, bitikler! Bu adamla başa çıkılmaz.

İkinci Adam — Bunlar bir adamın yapabileceği iş değil.

Üçüncü Adam — Bunları ortaya getirmek için ne akıl yeter, ne para.

Birinci Adam — Her yerde koruyorlar. Tanınmış bir çok adamlar yardım ediyor! Cönkler, bitikler sürülüyor. Adı, sanı yer yüzünü bü-rüyor.

Dördüncü Adam — Arkadaşlar, bu lâfları bırakalım. Yapacağımız iş üzerinde konuşalım. Şimdiye kadar bu adamdan korktuk. Onun düşüncelerini çekiştirdik. İşe yarar bir iş yapmadık.

İkinci Adam — Daha doğrusu yapamadık. Onunla başa mı çıkılır?

Dördüncü Adam — Ne olacak? Bu adam nasıl susturulacak ?

Beşinci Adam — Ben bu adamın, sözüne, sözle karşı koyarak, susturulabileceğini sanmıyorum. Bana kalırsa kestirme bir yoldan..

Dördüncü Adam — Yo! Ya o, ya biz kendi dileğimizle susmalıyız.

Üçüncü Adam — Öyleya! İnsan oğlu söylemesini de bilir, susmasını da. Yeter ki...

Dördüncü Adam — Yeter ki karşıdaki ona söylemek, susmak gerektiğini bildirebilsin!

Üçüncü Adam — Değil mi ya!

Beşinci Adam — Öyleyse haydi, onu bir kat daha yükseltmeğe, düşüncelerini bir kat daha yaymağa yarayan beceriksizliğinizle ortaya bir daha atılınız bakalım!

Üçüncü Adam — [Altıncı Adama] Ne oluyor-sun? Arasıra hem kıskıs gülüyorsun, hem de düşünceli görünüyorsun.

Dördüncü Adam — [Altıncı Adama] Gerçekten. Sende bir değişiklik var.

Altıncı Adam — Arkadaşlar sevininiz; yüzleriniz gülsün.

Ben öyle sanıyorum ki, bu Argel denilen arsız adamı susturmanın yolunu buldum.

Hep birden — Nasıl?

Altıncı Adam — Dün, yer yüzünü kaplıyan

kirli, pis düşünceler ne zaman ve nasıl yok edilecek diye kendi kendime düşünerek Tekadamın oturduğu tepeye doğru çıkmağa başlamıştım. Ne olursa olsun, tepeye kadar çıkayım, Tekadam ile görüşeyim dedim.

Beşinci Adam — Boşa umutlandık değil mi?

Birinci Adam — Kendisine tapan bir insan başkaları hakkında ne bilir ki..

Altıncı Adam — Çok şeyler bilir. Bana kalırsa başkalarını en iyi tanıyan insan, kendisine tapan insandır. Düşününüz bir defa, kendisinden başkasında aradığını, kendisinde yaratan adamı? Kendisine tapan adamı?

Dördüncü Adam — Ee... nedir bunun sonu? Tekadamlı görüştün mü?

Altıncı Adam — Hem saatlerce..

İkinci Adam — Kimse ile görüşmiyen o adamla saatlerce görüştün öyle mi!

Altıncı Adam — Görüşmemiz çok güç oldu. Önce beni içeri almak istemedi. Yüzüme dik, dik baktı. Öfkelendi, homurdandı. Sonra, nedense, benim durumum karşısında birden değişti. Beni içeri aldı. Dost olduk. Uzun uzadıya konuştuk. Evinde Argelin, soysuz çocukları çoğaltma kurumu direktörünün, çıkardığı cönkler, bitikler yığınına gördüm. Bana dünyada olan bitenlerle yakından ilgisi olduğunu söyledi. Dünya işlerinden o kadar bilgili, görgülü söz açtı ki,

benim için onu can kulağı ile dinlemekten başka yapılacak iş kalmadı. İşte az önce sizler kendi aranızda dertleşirken, onun Argel hakkında söylediklerini hatırladım, güldüm.

Dördüncü Adam — Şu adam hakkında bir de onun söylediklerini işitmek fena olmayacak.

Altıncı Adam — Tekadam yer yüzünün gözü, kulağı, herşeyidir. Argelin düşüncelerinin yeni olmadıklarını söyledi. İnsanlar zaman, zaman sürü hayatı yaşamak isterler dedi. Bu istek her insanın içerisinde varmış. İnsanca yaşamak onu içerisinde alıkmış, fakat yok edemezmiş. Nihayet bir zaman gelirmiş ki, insanların içerisinde bu istekle dolarmış. İşte o zaman insanlar *ister istemez*, içlerini boşaltır, hayvanlaşmış. Tarih, bu insanlık - hayvanlık kavgası, bu, dolma, boşalma imiş! Tekadam insan boşalmamak için dolmamalı dedi. Bu nasıl olur, dedim. Dolmıyacak kadar geniş olmakla, dedi. Sonra sözü Argele getirdi. Lâfla iş olmaz. Düşüncelerini kendisine *denetin* dedi. Onu şöyle bir *tuzak* içerisine düşürmemizi söyledi.

Beşinci Adam — Oh! Oh! Sakın bir muska falan yazmış olmasın!

Altıncı Adam — Tekadam *ruhun* varlığına inanıyor.

Beşinci Adam — Haydi canım, bunlar masal. Dediğim gibi kestirme yoldan..

[Tekadam girer]

İKİNCİ DURUM

Öncekiler

Tekadam

Altıncı Adam — Ha, işte kendisi.

Tekadam — Günaydın arkadaşlar!... Nasılsınız?... Niçin cevap vermiyorsunuz? Ben de sizler gibi bir insanım.

Altıncı Adam — Bizi bağışlayınız. Birdenbire şaşırdık. Bana geleceğinizi söylememişdiniz.

Birinci Adam — Sizi aramızda hiç görmemişdik te...

Tekadam — Haha! Hergün aranızda dolaşıyorum. Hepinizi tanıyorum. Siz bir nalbantsınız. Siz bir avukatsınız. Siz boş gezersiniz. Sizin mesleğiniz canbazlıktır. Siz eski bir profesörsünüz. Siz çilingirisiniz.. Siz de kuyumcu.. Daha sayayım mı? Birbirinizden ayrı işler tuttuğunuz halde, aynı dilek, sizleri bir araya toplamış! Siz son zamanlarda büyük tehlikeler geçiren bir din adamı değil misiniz?

Yedinci Adam — Ben bu adama tapanım!

Tekadam — Siz memleketle ün almış bir kumarcı.. Siz bir bilârdocu.. Görüyorsunuz ya hepinizi tanıyorum.

İkinci Adam — Ne yaman adammış bul

Altıncı Adam — Anlaşıyor ki, odanızın şehire bakan pençeresi hiç kapanmamıştır. Her

halde siz böyle bir günde inmek için o tepeye çıkmıştınız.

Tekadam — Evet, ben bir çoklarının sandıkları gibi kendi içerisine kapanan bir adam değilim. Gerçi kendimi dinlerim. Bu doğrudur. Belki bu işi herkesden çok yaparım. Bu da doğru. Fakat benim ve bütün insanların başkaları ile ilişkisi olmaksızın düşünebilecekleri yanlıştır. Ben kendimde aradığımı başkalarında, başkalarında aradığımı kendimde bulmak için düşünürüm. Böyle düşünmeyi doğru bulurum. Her ne ise... Kendi hakkımda sizlere söylenmesi gereken birçok sözler vardır. Fakat vaktimiz dar. Onları söylemeyeceğim. Argel işini bana bırakınız, Hepiniz elinizden geldiği kadar bana yardımcı olmağa çalışınız. İşte bu kadar. Şimdi ben buradan çıkarak doğrudan doğruya işe başlamalıyım.

[Dördüncü ve beşinci adamlardan başkaları çıkarlar]

ÜÇÜNCÜ DURUM

Dördüncü Adam Beşinci Adam

Beşinci Adam — Bu kim ? Gökden mi indi ? Yerden mi bitti ? Ona hiç bir şey söyleyemedim. Onunla konuşamadım !

Dördüncü Adam — Ben eski bir kitapta

okumuştum : Yalnız adam ya Tanrı imiş, yahut ta şeytan ! Bu adam hergün gördüğümüz adamlardan değilse de bir Tanrı, bir Şeytan da değil. Tanrı, şeytan insanın kendisidir. Bir çokları içerimizdeki Şeytanı öldürmek isterler. Şeytanın öldüğü gün Tanrının da öleceğini düşünmezler. Korkulacak şey bir şey olamamaktır. İyi, yahut kötü ol, olabildiğin kadar: İyinin kötüyü, kötünün iyiyi yarattığını göreceksin !

Bana kalırsa, biz bu adamı tanımıyoruz. O bizleri nasıl tanır ? gibi sorguları bir yana bırakmalı. Bu adamın gösterdiği yolda gitmeli. Ben üniversitede profesör iken buna benzer bir talebem vardı. Ben ders verirken karşıma oturur, beni utandırır. Buna uymalı. Zaten aramızda Argel ile uğraşabilecek insan da kalmadı. Son zamanlarda onunla uğraşan nice *meşhurların* arslan postu giyen takımından oldukları anlaşıldı. Bakalım bu ne yapacak ? [Çıkarlar]

T A B L O

BİRİNCİ PERDE

BİRİNCİ PERDE

BİRİNCİ TABLO

Yurt: Argelin odası

BİRİNCİ DURUM

Argel Tekadam

Argel — Sizinle şimdiye kadar tanışmadığımızı şaşıyorum. Birbirimize bu kadar yakın olduğumuz halde birbirimizden bu kadar uzak yaşamamız şaşılacak şey! Demek yaptıklarımızı beğeniyorsunuz.

Tekadam — Çok. Büyük işler başarmışsınız. Siz insanların kurtarıcısısınız. Sizin kurduğunuz yuvalar bozulmıyacak, gelecek nesiller de onların içerisinde barınacaklardır.

Argel — Bunda işkilim yok. Artık bundan sonra, bundan önceki gibi yaşayamıyacağız. Bugünün çocukları yarın büyüyecekler, kendileri için adanılan mesut hayatı yaşayacaklar.

Ayakta kaldınız. Şöyle oturmaz mısınız?

[Tekadam oturur]

Sizi kendime yakın buldum. Sizden hoşlandım. Burada kalmak, benimle beraber çalışmak istemez misiniz ? Doğrusu bu çocukların hergün biraz daha büyüdüklerini, etrafa neşe saçtıklarını görmek büyük bir zevktir !

Kalıyor mısınız ?

Tekadam — Memnuniyetle. Benim de dileğim insanlara hizmet etmek, bundan zevk almaktır : Nerede, nasıl olursa olsun !

Temiz, gürbüz çocuklar ! Ne kadar canlı oynuyorlar !

Argel — Dikkat ediniz : Onları birbirinden ayıramazsınız. Birbirlerine o kadar benzerler ! Şimdi bunlar kendi analarının, babalarının yanlarında bulunsalardı, hiç biri öbürüne benzemezdi.

Tekadam — Analarını, babalarını tanımıyorlar mı ?

Argel — Babalarını tanıyan hiç yok. Bazıları analarını tanırlar. Bu da bizim gevşekliğimizden oldu. Çocukları doğar doğmaz analarının ellerinden alamadık. Bence - yalnız bence değil artık bugün bu herkesce böyledir - aile ocağı sönmeye yüz tutmuştur. Hatta bir çok yerlerde sönmüştür. Bizim ödevimiz, köşede bucakta henüz tütmekte olan ocaklar varsa, onları da söndürmek olmalıdır. Bu parça parça, yaşayışlar,

bu bölümler bir sona ermelidir. Birlik! Topluluk! Anlıyorsunuz ya.. Size bir istatistik göstereceğim. [Arar]

Tekadam — Hımm.. Adam inanla konuşuyor!.. Bunlar hasta insanlar! Zamanımızda reform salgını var!

Buldunuz mu?

Argel — Arıyorum.

Tekadam — Herkes yıkmak, yapmak istiyor. Neyi? Niçin! Nasıl? Neler yıkılabilir? Neler yapılabilir? Bunlar üzerinde düşünen yok! Söz gelimi şu adam yeni bir insan yaratmak sevdasında! Öyle bir insan ki, evlenmesin, çiftleşsin! Acaba bu adam kendi içerisindeki eski insanı tanıyor mu? Tanıyorsa, onu öldürebilmiş, yerine *yenisini* koyabilmiş mi? İşte ben bu adamla, bunu anlamak için, karşılaşacağım. Doğrudan korkmıyacağım. Eğer onu, onda bulursam, alacağım. Eğer o, onu, bende bulursa, ona vereceğim.

Argel — Bakınız, haftada bir gün analarının yanında kalan çocukların ertesi gün gösterdikleri uygunsuzluklara: Akşamları burada kalkanlardan daha geç yatmak, sabahları daha geç kalkmak, yıkanmamış yüzle kahvaltı yapmak, işlerine gevşek elle sarılmak! Kendilerine düzeni bozdukları söylenince omuz silkmek, biraz sert davranınca ağlamak, anne, anne diye bağırmak!

Bunlar göze batmıyacak kadar küçük sayılabilecek uygunsuzluklar! Halbuki tekrar ettikçe çocuk özel bir durum kazanıyor. Arkadaşlarından ayrılıyor. Burada yetiştirip fabrikalara gönderdiklerimiz arasında da, batası aile ocağının bozduğu çocuklar bulunuyor. En iyisi serbest çiftleşmek, soysuz çocuklar elde etmek, onları istenildiği gibi yetiştirmek.

Tekadam — Öhö... Öhö... Evet...

Argel — Benim bir oğlum var. Onu bu çocuklar arasında yetiştiriyorum. Oğlum bana baba demez. Beni adıyla çağırır. Ben de ona oğul gözü ile bakmam. Kendisini bu yaşa kadar bir defa olsun öpmedim, sevmedim. Eğitim!. Yeni eğitim! Annesi ara, sıra gelir, onu eve götürür.

Bakınız, onu diğerlerinden ayırt edemezsiniz. İşte oğlum şu gördüğünüz çocukların arasındadır. Onu bana gösterebilir misiniz?

Tekadam — O çocuklar arasında size benzer birini göremiyorum.

Argel — Benim çocuğumun herhalde bana benzemesi gerekmez ya!

Tuhaf! Ben sizi, göya, benim çocuğumu önce görmüşünüz gibi saymış oldum.

Tekadam — Onu ilk defa görüyorum. Hayır, daha görmedim. Görmek istiyorum. Hangisi?

Argel — Kaybolmuş. Bir arada durmaz ki...
Daha görürsünüz.

Tekadam — Çocuğunuz size benzemiyor mu ?

Argel — Ne sordunuz ?

Tekadam — Çocuğunuz size benzemiyor mu ?

Argel — Bu suali niçin soruyorsunuz ?

Tekadam — Bir çocuğun babasına benzemesine aklım ermiyor da ondan.

Arkel — Bunda akıl ermiyecek ne var ?
Benzemez, benzemez.

Tekadam — Fakat bu benzemeyiş Tabiata uymuyor.

Argel — Yani, arpa eken darı biçmiyor, mu demek istiyorsunuz ?

Tekadam — Evet.

Argel — İnsana ait meseleleri Tabiata göre halletmek doğru olamaz.

Tekadam — Zaruret bakımından ? İkisinde de illet ile netice arasında zaruri münasebetler yok mudur ?

Argel — Tabiatta belki, fakat, İnsanda asla !

Tekadam — Bana kalırsa İnsan, Tabiata nazaran daha çok *sitatiktir* !

Argel — Anlamıyorum.

Tekadam — Anlamıyorum, diyeceğinizi önceden kestirmiştim.

Argel — Bu bence meçhul.

Tekadam — Demek ki, bana inanıp inanmamakta tereddüt gösteriyorsunuz !

Argel — Evet.

Tekadam — O halde hür değilsiniz. Kendinizi, bende doğru, yahut yanlış bulduğunuz bir şey ile *taylın* ediyorsunuz.

Çok dikkatli bakıyorsunuz !

Argel — Tanıyabilir miyim diye..

Bu eski bir Yunan mıdır ? Orta çağ mıdır ? Geçmişten geleceğe uzanan mıdır ?

Tekadam — Hiç biri, fakat, hepsi : *Kendisi !*

[Başulak girer]

İKİNCİ DURUM

Öncekiler Başulak

Başulak — Bir adam sizi görmek istiyor.

Argel — İçeri alınız.

Başulak — Alınacak gibi değil : Sarhoş !

Argel — Yanlış kapı çalmış olmalı. Anlayınız, gitmek istediği yer nere ise, oraya götürünüz.

Başulak — Anladım. Kendisine bir kaç

defa sordum. Aradığı yerin burası olduğunu, sizi görmek istediğini söyledi.

Argel — Ne için görecekmış beni?

Başulak — Burada bir oğlu varmış.

Argel — Bilmiyor musunuz? Dışardan kimse buradaki çocukları göremez, onlarla konuşamaz! Haydi ona yol göster. Buradan uzaklaştır.

Başulak — Çok çalıştım. Fakat gitmedi, ayak diriyor.

Argel — Bu adam deli mi?

Tekadam — Sarhoş olduğunu söylemişti.

Başulak — Söylediği lâkırdılar ağza alınmaz. Çakır keyif gevezenin biri. Çocuğun anası ile nasıl seviştiğini... Onunla bir arada nasıl yattıklarını...

Argel — Daha duruyor musun burada?

Başulak — Ne yapayım? Gitmiyor. Ben uzaklaştırmak istedikçe o kapıya sarılıyor. Ortallığı velveleye veriyor. Nerdeyse bütün mahalleyi ayağa kaldıracak!

Tekadam — En iyisi içeri almak.

Argel — Bir sarhoşu?

Başulak — Yalnız sarhoş olsa.. Çapkın, sırnaşık. Ağzı bozuk... İşte yine bağırıyor..

Argel — Polise telefon edeyim.

Tekadam — Bu, işi uzatmaktır. İçeri alsınlar, çaresine bakarız.

Başulak — Alayım mı?

Argel — ... Al.

ÜÇÜNCÜ DURUM

Argel Tekadam

Argel — Ben çoktanberi rakkamla, istatistikle çalışmağa alıştığımдан böyle birdenbire ortaya çıkau hadiseler beni şaşırtıyorlar. Adeta aptallaşıyorum.

Tekadam — Öyleyse siz bir devrimci değilsiniz! Yalnız bu bacımdan değil. Her hangi bir kurula bağlanmanız bakımından da!

Argel — Fakat dostum, siz benimle böyle konuşmayınız. Basbayağı, dümdüz konuşmanız benim için daha iyi. Şimdiye kadar benimle ileriden, geriden, sağdan, soldan konuşdunuz. Yakışık alırsa buna, bir maden mühendisi gibi üzerimde sondaj yapıyorsunuz, diyeceğim.

Tekadam — Ha ha ha...

Argel — Yok, beni belli başlı bir kaç isten başka bir şeye akıllı ermez bir adam sanmanızı da istemem. Benim içli, duygulu zamanlarım da olmuştur. Fakat ben o zamanları anmayı düşünmem. Çünkü bugünkü *idealim* okadar yüksek, okadar yüksektir ki...

Düşününüz! Yığın, yığın insanlar! İyi yemiş, iyi giyinmiş, kaygusuz, şen! Bir arada yatıyor, bir arada kalkıyorlar. Birlikte çalışıyorlar, şarkı söylüyorlar. İstedikleri işi yapıyorlar, istedikleri

gibi yaşıyorlar! Oh, bu hayat! Bu hayat, ey yarının çocukları, bu hayat sizler için!

Tekadam — Bak, bak, nasıl kendisinden geçiyor! Afyon yutmuş, kokain çekmiş gibi. Al-danmıyorum, bugün insanların bir çoğu böyledir. *Reform* hastalığı bu zavallıların iliklerine kadar işlemiştir. Timarhaneler dolmuş, taşmış, yer yüzü timarhane olmuştur. Bu adam bir delidir. Eğer deli demek... Yok bir yenilik, bir değişiklik var. Buna kimse yok diyemez. Fakat yenileşmek, değişmek denilince ne anlaşıyor? Ben *değiştim* diyen bir adam için geçmişte olanlar bitenler gerçekten anlaşılmaz bir şey mi oluyorlar? Yoksa onların, sadece, yanan bir ateş gibi, üzerleri külleniyor mu? Bence hayatın ne başlangıcı, ne de sonu vardır. Bugün ile dün ve yarın arasında *boşluk* yoktur. İster *aynı* şey tekrar etsin, ister *ayrı şey* sürsün gitsin, bu böyledir. Şimdi gel de şu adamın, dünkü insana hiç benzemiyecek yarınki insanına akılerdir. Öyle ki, onun da öbürü gibi gözü, kulağı, ağzı, burnu, daha bilmem nesi olacak -bilmiyorum belki de olmayacak, bu Tanrı yeni kullarını başka türlü yaratacak! — her ne ise... Eğer olacaksa niçin onlar da öbürleri gibi aynı işi yapmıyacaklar? Söz gelimi hava almayacaklar, eşyayı görmeyecekler, ona dokunmayacaklar, onu tatmayacaklar? Duyguları, düşünceleri bizimki gibi

olmayacak ? Öyle ya.. Eşyanın tabiatı değişmedikçe İnsanın tabiatı değişir mi ? Eşyanın tabiatı ? İşte herhangi bir misal: Hiçbir şey yukarıya doğru düşmüyor ! [Bir an düşünür] Hasılı bu yeni Allahlara yalvarırım : Yaratacakları yeni İnsanın - hatta Tabiatın - nasıl olacağını bize bildirsinler! Yoksa merakımdan çatlıyacağım. Acaba onlar bizce anlaşılırlarsa yeni olmazlar mı ? Bu adamların sözlerine bakılırsa yeni insan büsbütün başka türlü olacakmış! İnsan kendisine benzemiyen, kendisinden büsbütün başka türlü olan bir şeyi nasıl anlıyabilir ? Eyvah! Din kitaplarının yazdıkları doğru imiş! İşte kıyamet koptu. Ahiret günü geldi. Çünkü ötedenberi sürüp gelen İnsanın ve Eşyanın tabiatı değişti, sona erdi. Artık yeni bir İnsan, yeni bir Tabiat yaratılacak! Ah, şu, aynı suda iki defa yıkanılmaz, sözü yok mu? Bu söz İnsanlara çok pahalıya mal olmuştur. Onu, suda her zaman yıkanılabilir, şeklinde düzeltmelidir. [Yabancı'nın sesi duyulur]

Ne oluyorsunuz ? Birden atıldınız. Bu yabancı ses.. [Başulak girer]

DÖRDÜNCÜ DURUM

Öncekiler Başulak

Argel — Nerede o adam ?

Başulak — Beni bağışlayınız. Odanıza sokama-

dım. Bu adam bir sarhoştan daha çok bir deliye benziyor. Dış kapıdan içeri alınca sesini kesti. Ağır, ağır arkamızdan gelmeğe başladı. Fakat...

Argel — Ne duruyorsun ? Ne için konuşmuyorsun ?

Başulak — Bayım, bu adam deli. Bahçede oynayan çocukları görünce hemen durdu. Sağına, soluna bakındı. Sonra çocuklara doğru koşmağa başladı. Çocuklar hiç görmedikleri böyle bir adamdan korktular, her biri bir tarafa kaçtılar. O bütün hızı ile çocukların arkasından koşuyor, yakaladığı her çocuğa dikkatle bakıyor ve bırakıyordu.

Argel — *[Tekadama]* Tuhaf şey!

Başulak — En sonra...

Argel — Ee en sonra?..

Başulak — Bay çıksın. Yaptıklarını size başka birinin yanında söyleyemem.

Argel — Söyle, söyle. O yabancı değil. Niçin söylemiyorsun ? Söyle.

Başulak — Bayım onun yaptıklarını, söylediklerini size de söyleyemem.

Argel — Getir şu adamı içeri.

Başulak — Bir kaç arkadaş yakaladılar, bağlıyorlar.

Argel — Getirsinler içeri, *[Getirirler]*

BEŞİNCİ DURUM

Öncekiler Yabancı Ulaklar

Yabancı — Argel denilen alçak adam sen misin ?

Argel — Çözünüz kollarını. Argel benim.

Yabancı — Sen misin? Tu sana, eşek, köpek! Ben sarhoş değilim. Deli değilim. Sarhoş sensin. Deli sensin.

Argel — Ne istiyorsun benden ?

Yabancı — Oğlumu istiyorum. Ben yıllarca düşmana göğüs gerdim. Her yerimden yaralandım. Hastahanelerde yattım. Sen benim oğlumu karımın elinden zorla almışsın. Oğlumu, bir tanecek yavrumu!

Argel — Atınız bu adamı dışarı. Bir daha böyle serserileri kapıya yaklaştırmayınız.

Yabancı — *[Atarlarken]* Oğlumu ver bana. Oğlumu. Biricik yavrumu. Ah yavrum! Evlâdım! *[Argel ve Tekadamdan başkaları çıkarlar]*

ALTINCI DURUM

Argel Tekadam

Argel — Şimdiye kadar böyle bir hadise olmadı. Değil böyle, bir çıt bile çıkmadı. Ne terbiyesiz adammış!

Tekadam — Eee... Evlât sevgisi her adamda bir olmaz.

Argel — Bir *burjuva* yaygarası, yavanlığı!
Benim oğlum ölse sesimi çıkarmam.

Tekadam — Çocuklara saldırmış, hepsini görmek istemiş!

Argel — Ben de ona şaştım. Acaba neden?

Tekadam — Kendi çocuğunu bulmak için olacak...

Argel — Nasıl bulacak? Çocuk büyümüş, değişmiştir. [*Başulak girer*]

YEDİNCİ DURUM

Öncekiler Başulak

Argel — Nasıl attınız mı dışarı?

Başulak — Attık bayım, fakat güçlkle.

Argel — Artık bu çocukları anaları ile de görüştürmemeli. Elindeki ne?

Başulak — Sürüklerken cebinden düşmüş.

Tekadam — [*Alarak*] Kafa koçanı olacak.

Argel — Bakayım şuna. Gerçekten asker-miş. Saklayınız. Ararsa veriniz. Gitme... Dur... Haydi git... [*Başulak çıkar. Tekadama*] Siz yanımda kalacaksınız. Beraber çalışacağız.

T A B L O

BİRİNCİ PERDE

İKİNCİ TABLO

Yurtta bir koridor

BİRİNCİ DURUM

Ulaklar

Birinci Ulak — [*Resme bakarak*] Bukadar benzemek olamaz. Ağız, yüz, kaş, göz, aynı. Hani bir söz var: Babasının burnundan düşmüş derler. İşte o.

Bir kaç Ulak Birden — Bakalım bir daha.

İkinci Ulak — Çocuğu da çağıralım.

Birinci Ulak — Nesini çağıracağız? Hiç görmedik mi?

Üçüncü Ulak — Gerçekten çok benziyor.

Başulak — Çok konuştuğunuz. Bu iş üzerinde çok durdunuz. Benzerse ne olacak, benzerse ne olacak? İnsan insana benzer. Verin şu resmi bana. [*Resmi alır*]

Dördüncü Ulak — İnsan çift yaratılmış derler.

Üçüncü Ulak — Bir resim olduğu halde bu kadar benzetmek! Şuna bir daha bakalım.

Başulak — Hayır. Çok baktınız.

Birinci ulak — Kendisi daha çok benziyordu. Argel de belki bunun farkına vardı.

Başulak — Neler konuşuluyor!

Birinci Ulak — Konuşmamak elden gelir mi? Öyle şeyler oluyor ki, insanı ister istemez, başka şeyler üzerinde düşündürüyor. [Tekadam girer]

İKİNCİ DURUM

Öncekiler Tekadam

Tekadam — Ne için hepiniz bir arada toplanıyorsunuz? Gürültünüzden geçilmiyor. Dış kapıda kimse yok. Çocukların bir kaçını sokakta gördüm. [Geçer]

ÜÇÜNCÜ DURUM

Ulaklar

Birinci Ulak — Sert, barut gibi herif!

İkinci Ulak — Argel bunu kendisine işyar yapmış. Kendisi bulunmadığı zaman işlere bu bakacakmış.

Üçüncü Ulak — Şeytana benziyor.

Dördüncü Ulak — Suratına bak, süngüye davran.

İkinci Ulak — Az önce bana yok yere çattı.

Üçüncü Ulak — Daha dün bir, bugün iki.

İkinci Ulak — Çocukları da dövüyor. *[Tekadam girer]*

DÖRDÜNCÜ DURUM

Öncekiler Tekadam

Tekadam — Daha burada mı duruyorsunuz? Geçende gelen adamın kafa koçanı hanginizde? *[Başulak kafa koçanını verir. Diğerleri çekilirler. Başulağa]* Sen burada kal.

BEŞİNCİ DURUM

Tekadam Başulak

Tekadam — *[Resme bakarak]* Bu adamı önce tanıyormu idin?

Başulak — Hayır bayım.

Tekadam — Korkma. Benim sözüm öbürlerine idi. Seni onlardan üstün tutuyorum.

Başulak — O sizin üstünlüğümüzden bayım.

Tekadam — Bu resim Argelin oğluna benziyor mu?

Başulak — Benzetmeyen kalmadı bayım. Adamın kendisi daha çok benziyordu. Bilmem seçmeniz oldu mu?

Tekadam — Sen o gün, onun yaptıklarını, benim yanımda Argele söyleyemeyeceğini söylemişdin.

Başulak — Evet.

Tekadam — Sonra, bu söze, Argele de söyleyemeyeceğini kattın.

Başulak — Evet.

Tekadam — Ne için? Adam bir başkasına söylenemeyecek kadar çirkin sözler mi söyledi?

Başulak — Bayım kapatalım bu bahsi.. Böyle lâkırdıları incelemek.. Bilmem ki...

Tekadam — Söyle, söyle...

Maaşını günü gününe alıyor musun?

Başulak — Sağ olsun Argel kendi elile verir.

Tekadam — Maaşını nasıl olsa verir. Maaşından fazlasını verebilir mi?

Başulak — Veremez.

Tekadam — İsterse verebilir.

Başulak — Ha... Evet...

Tekadam — Haydi anlat bakayım.

Başulak — Adamı gördünüz: Zilzurna sarhoştı. Bilmem çok içtiğinden mi? Yoksa az içtiği halde içkinin başına vurduğundan mı? Yok-

sa efkârlandığından mı ? İnsan efkârlanınca da sarhoş olur. Her nedense herifin tutarı yoktu. Bahçeye girer girmez gözlerini çocuklara dikti. Bir kaçını yakaladı. Yüzlerine, gözlerine baktıktan sonra bıraktı. Bu sırada Argelin oğlu da çocuklar arasında bulunuyordu. Adam onu görünce, vay yavrum sen buralarda mısın ? diye başladı böğürmeğe, ağlamağa, çırpınmağa ! Çocuk korkusundan ne yapacağını şaşırđı, bağırđı. Bütün çocuklar bir kıyamet, bir gürültüdür kopardılar. Fakat, herif çocuğu yakaladı, bağrına bastıkça basdı, ağzını, yüzünü öptü, yaladı !

Tekadam — Yetişir.. Yetişir...

Başulak — İsterseniz gerisini söyleyeyim. Adam belki de bir budala. Karısı yahut sevgilisi hakkında - pek belli değıl hangisi - ağza alınmayacak kadar çirkin sözler söyledi. Kadın bu çocuğa gebe kaldığı gece..

Tekadam — Yetişir. [Ortaya] Ne kadar bayağı konuşuyor ! Haydi gidiniz, işinize bakınız. Argel resmi sorarsa bende olduğunu söyleyiniz.

Başulak — Peki bayım.

Tekadam — Bakınız, koridorlarda böyle do-laşmak olmaz. Herkes kendi işi başında bulunmalı.

Başulak — Başüstüne bayım. [Çıkar]

ALTINCI DURUM

Tekadam

İşte insanlıktan çıkan birini *tekrar* insan yapmak için kullanılacak bir çok vasıtalar ! Bakalım bunları nasıl kullanacağım ? [*Çekilir*]

BİRİNCİ PERDENİN SONU

İKİNCİ PERDE

İKİNCİ PERDE

BİRİNCİ TABLO

Argelin Evinde Bir Oda

BİRİNCİ DURUM

Argel Alben Hepsen

Başulak

Argel — [Başulağa] Al, götür. Bu çocuğu bir daha buraya getirme.

[Başulak ile Hepsen çıkarlar]

İKİNCİ DURUM

Argel Alben

Argel — Sana kaç defa onu eve getirtme diye söyledim. Dinlemiyorsun.

Alben — Arzuluyorum. Bir tane çocuğum.

Argel — O buraya bir daha gelmiyecek.

[Alben çıkar. Bir ulak girer]

ÜÇÜNCÜ DURUM

Argel Bir Ulak

Bir Ulak — İşyar geldi.

Argel — Buyursun. [*Ulak çıkar. Tekadam girer*]

DÖRDÜNCÜ DURUM

Argel Tekadam

Argel — Siz artık yabancı değilsiniz. Bu eve istediğiniz gibi girip çıkabilirsiniz.

Yeni bir yazı yazdım. Basılmağa göndereceğim. Bu yazı bir inceleme değil, bir bildirim. Doğrudan doğruya giriyorum. Önce şu özgeleri okuyayım : Evlenme yok, çiftleşme var. Doğacak çocuk doğuranın değildir. (Tabii nikâh ortadan kalkınca doğurtanın da adı kalmıyor.) Her erkek her kadın içindir, her kadın her erkek için! Nasıl ? Kısa, özlü değil mi ?

Tekadam — Bir defa okuyayım. Yalnız işitmek değil, görmekte istiyorum. [*Kâğıdı alır*]

Argel — Ah, yer yüzünde o mesut hayat ne zaman başlayacak ! Farkında mısınız ? Ben gönlü, mideden önce alıyorum. Mesut hayatı onun üzerine kuruyorum.

Ah, o hayat ! O mesut, o ideal hayat ! Onu

şimdi den duyuyorum, düşünüyorum, onu yaşıyorum! Oh! Oh!

Tekadam — Şuna bak! Nasıl kabarıyor! Nasıl taşıyor! Bir çift sözle nasıl kendisinden geçiyor! Mide, kalp! Saadet bunların neresinde? Bunlar vasıta olarak alınsalar bir şey söyliyemem. Fakat *gaye* olarak alınıyorlar. Doğrusu çok bayağılaştık! Mesut birer hayvan olduk, yahut, olacağız. Yere, göğe aç gözle bakıyoruz. Başkalarına da öyle. Nerede ise bütün işimiz hayvan gibi yemek, hayvan gibi sevişmek olacak! Mide, kalp! Hayır, hayır.. Hakikî insan saadeti hayvanlıkta bulmadı. Onu aşdı, taşdı. Duygusunu düşünceye, sevgisini *vecde* götürdü! Çok dalgınsınız.

Argel — Ben ara, sıra kendimden geçerim. Çirkin, eksik acun gözlerimden silinir. İdeal, gerçek acuna yükselirim. Onu düşünürüm.

Tekadam — Hımm.. Onu kafanızın içinde yahut göklerin üstünde mi, yoksa, yer yüzünde mi düşünürsünüz?

Argel — Yer yüzünde düşünürüm. O acunun yer yüzünde gerçekleşmesini isterim.

Tekadam — Nasıl? Ne zaman?

Argel — Nasıl? Ne zaman? İşte mesele burada! Benim piresibimin gerçekleştiği zaman!

Tekadam — Yani gönlün mideden önce olması piresibi! Mideyi inkâr mı ediyorsunuz?

Argel — Hayır, onu ikinci plâna atıyorum.
Temel, benim prensibim üzerine kurulacak !
Tekadam — Sizi çağırıyorlar. [*Argel çekilir*]

BEŞİNCİ DURUM

Tekadam

Tekadam — Kaba bir adam. Çağırın karısı. Yumuşıyacak, yola gelecek gibi değil. Fakat *ideal* acundan bahsetti. Onun yer yüzünde gerçekleşmesini istediğini söyledi. İnsan oğlu ne anlaşılabilir şey ! Farkında olmaksızın bir fikirten öbürüne geçiyor. Yıktığını yapıyor. Maddeyi *ide* ile tamamlamak tenakuza düşmek değil midir ? Bu adamlar maddeye tapıyorlar, hisleri ile yaşıyorlar. Sonra da *ideal* acundan bahsediyorlar ! Bu herhalde hislerin maddeyi *son derecede* istismari olacak ! Ne olursa olsun, *ideal* acun yer yüzünde gerçekleşemez. Gerçekleşirse *ideal* olamaz. Zaten böyle bir *tenakuza ideyi* ilk yaratan filozof da düşmüştü ! [*Argel gtrer*]

ALTINCI DURUM

Tekadam Argel

Argel — Çocuğu burada alıkmak istiyor. Yalvarıyor. Yanımda kalsın diyor.

Tekadam — Varsın kalsın. Anne bu!

Argel — Siz hâlâ beni anlıyamadınız! Ben anne falan tanımıyorum. Bundan sonra kadın anne olamayacak. Bir hayvan nasıl doğuruyorsa, bir kadın da öyle doğuracak. Çocuğun annesi onu doğuran değil, koruyan olacak. Onu bir kurum içerisine koyan olacak!

Tekadam — Zavallı kadın!

Argel — Sersem, budala! Boş oturuyor. Beni bekliyor. Sanki yer yüzünde benden başka erkek kalmamış gibi!

Tekadam — Ne dediniz? Ne yapsın?

Argel — Ben karımın eve kapanmasını, kendisini yalnız bana hasretmesini istemem.

[Alben görünür]

YEDİNCİ DURUM

Öncekiler Alben

[Karısına] Bana bak. Gel buraya. Haydi git. Başka bir erkekle seviş. Başka bir iş yap. Burada ne oturuyorsun? Örümcek gibi yuvanı bekliyorsun? Haydi. *[Garip tavırlar alır. Tekadama]* İsterseniz siz...

Tekadam — Sayın bayan! Ağlamayınız. Kocanızın söylediklerine kulak asmayınız. O bir hastadır. Zaman, zaman yer yüzünü böyle hastalıklar kaplar. Bir çok insanlar kendilerini bu

garip hastalıklara kaptırırlar. Merak etmeyiniz. Bu geçicidir.

Argel — Yer yüzünü karanlık kaplasın! Korku her tarafı sarsın! An, san kalmasın! Büyük, küçük tanınmasın! Erkek kadına salsın! İrz, namus aranmasın! Mal, mülk ortada kalsın! Dünden ne varsa yansın, yansın, yansın! Sizler ey yıldızlar! Birbirinize karışınız. Güneş, ay! Birbirinizle çarpışınız! Denizler taşınız! Karalarla savaşınız! Gökler yarılsın! Yerler sarsılsın. Evren altüst olsun! Boşluğa savrulsun!

Tekadam — Yanılmamışım : Bu adam deli, hem bağlamalı deli!

Alben — Dokunmayınız, orada kalsın.

Tekadam — Bayıldı!

Alben — Az sonra ayılır, kendisine gelir.

Tekadam — Demek ilk defa bayılıyor!

Alben — Ah, kimbilir, bu kaçınıcı defa bayılmasıdır! Kocamdan çektiğimi bir ben, bir de Tanrı bilir. Kendisi de çekiyor. Bakınız bir ölü gibi yerde yatıyor!

Tekadam — Kaldıralım... Hiç olmazsa rahat bir yere yatıralım... Peki yerinde kalsın.

Sayın bayan! Kocanız hakkında bildiklerinizi bana söyler misiniz? Benden çekinmeyiniz. Bana güvenebilirsiniz. Görüyorum ki, kocanız bu halleri ile sizi memnun etmiyor. Yalnız sizi değil, bizi, bizden başkalarını da. Bunun yeri bir tımar-

hane, bir hastahanedir. Gerçi zamanımızda timarhane, hastahane olmıyan yer kalmadı ya ! Her ne ise.. Açık konuşalım : Ben kocanıza yardımcı olarak onun yanına girmiş değilim. Ben kocanızdan büsbütün *ayrı* düşünen bir adamım. Sonucum onu yola getirmek, iyi etmektir.

Alben — Şu acıklı zamanımda beni güldüreceksiniz. Kocamı yola getirmek, onu iyi etmek ha !

Tekadam — Yoksa onun yola gelmesini, iyi olmasını istemiyormusunuz ?

Alben — Bunu çok isterim. Bütün bu gördüklerinize, işittiklerinize rağmen onu severim. Fakat görüyorsunuz işte..

Tekadam — Siz her şeyi bana bırakınız.

Hayvan ! Hayvan ! Nasıl sık, sık soluk alıyor ! Bir demuz gibi tıslıyor !

Ona hayvan dediğim, onu domuza benzettiğim için bana gücendiniz mi ? Oh ! Çabuk anlaşacağız. İkimizde aynı dilekle..

Alben — Beni bağışlayınız. Ben sizi daha bu gün görüyorum. Sizinle bu gün görüşüyorum. Bu kadar kısa bir zamanda bu kadar açık konuşmak !

Tekadam — Hatta anlaşmak !

Alben — İleri gidiyorsunuz. Benimle bu yolda daha fazla konuşamazsınız.

Tekadam — Konuşurum. Ve konuşacağım.

Alben — Ne tuhaf adam !

Tekadam — Tuttuğum işi başarabilmek için sizinle konuşmam, anlaşmam gerekiyor.

Alben — Siz kimsiniz ?

Tekadam — Bana kim olduğumu sormayınız. Yer yüzü neden karışıyor ? Dirlik, düzen neden kalmıyor ? İnsanlar neden azıtıyorlar ? gibi sorgular...

Alben — Hımm... Peki amma.. Burası yer yüzü değil. Soysuz Çocukları Çoğaltma Kurumu Direktörünün evi. Bununla beraber her ev bu ev gibi ise yahut olacaksa, bu eve yer yüzü diyebilirsiniz.

Tekadam — Ha.. Ya.. Öyle.. Burası yer yüzü... Siz felsefe okudunuz mu ? Her şeyde bir şeyi, bir şeyde her şeyi görmek ne dir, bilir misiniz ?

Alben — Ben öyle şeyler bilmem. Bilmek te istemem. Ben sadece okur, yazarım. Kendime göre yaşarım. Elimden geldiği kadar başkalarını anlamağa çalışırım... Ne var ? Başka şeyler mi söylemek istiyorsunuz ?

Tekadam — Vakit geçirmiyelim. Bayılan ayılır.

Alben — Daha değil.

Tekadam — Sayın bayan ! Görüyorum ki, çok anlayışlısınız. Anlayışsız gibi görünmeniz anlayışlı olmanızdandır. Kocanızın yola gelme-

sini, iyi olmasını istiyorsunuz. Yalnız bunun güç, belki de, başarılabilir bir iş olduğunu sanıyorsunuz.

Alben — Evet.

Tekadam — Yer yüzünde başarılamiyacak iş yoktur bayanım, yeter ki, o iş yer yüzünün tabiatına uygun olsun. Kocanız kıskanmak, sevmek eğitimlerini kaybetmiş. Kaybetmemiş... Onlar benliğinin derinliklerine inmişler, oralara gizlenmişler. Bu adam şimdi keskin bir projektör ışığı içerisine düşen bir hayvana benzemiş ! Dar bir alanda şaşırması, kalmış. Şimdi yapılacak iş onu bu şaşkınlıktan kurtarmaktır. Bu da, ancak, benliğinin derinliklerine inmek, orada gizlenen eğitimlerini tekrar *yüze* çıkarmakla olabilir. Onu tekrar kendisine getireceğiz. Ona kendisini tanıtacağız.

Alben — Kendisine getirmek ! Kendisini tanıtmak ! Of, onun geçmişte nasıl bir insan olduğunu bu adama bildirmemeliyim.

Bu işte beni kullanmıyacaksınız değil mi ?

Tekadam — Nasıl olur, siz işe karışmıyorsunuz ?

Alben — İşin içerisinde kadın parmağı olmaksızın mı demek istiyorsunuz ! Kocanın iyi olmasını çok isterim. O rüya görürken uyanmış, fakat ruyasını bozmamış bir insandır.

Tekadam — Biz onun ruyasını bozacağız.

Alben — [Ortaya] Bunu isterim. Şimdi onu eskisinden daha çekilmez buluyorum.

Fakat nasıl? Niçin yüzüme öyle bakıyorsunuz?

Tekadam — Bakışlarımlın yüzünüzde bir iz bırakmaları için.

Alben — Nasıl bir iz ?

Tekadam — Kara. Başka yolu yok. Kocanız asıl benliğini bulabilmesi için siz uydurma bir benlik takınacaksınız.

Alben — Ne demek istiyorsunuz ? Açık söyleyiniz.

Tekadam — Size iftira edeceğiz. Kızmayınız. Beni dinleyiniz.

Alben — Sizi dinliyemem.

Tekadam — Yalvarırım size. Dün buraya gelerek, sizden, çocuğunun kendisine verilmesini isteyen adamı hatırlıyormusunuz ?

Alben — O çocuk onun değil.

Tekadam — Kimin olursa olsun. O kendisinin olduğunu söylüyordu. Çocuğun annesi ölmüş.

Alben — Ben o adamı dün eve almadım. Çocuğunu tanımıyorum. Kendisine bu uğurda hiç bir yardımda bulunamayacağımı söyledim. Biliyorum ki, Argel sözümü dinlemeyecek, çocuğunu ona vermiyecek.

Tekadam — İster versin, ister vermesin. Bu bizi o kadar ilgilendirmez. Bizim istediğimiz,

çocuğunu arayan adamlar sizin aranızda... Geçmişte..

Alben — Oo! Siz çok ileriye gidiyorsunuz!

Tekadam — Kocanız için.. Sizin için.. Bir yalan, bir düzen! Biliyoruz ki, siz lekesiz bir kadınsınız.

Alben — Hayır, hayır bu olamaz.

Tekadam — İyi düşününüz. Bir yalan sizi kurtaracak. Çocuğunuzu yanınızda alıkoyacak. Kocanızı iyi yapacak. Hatta bütün insanları! Bir yalan!

Alben -- Of! Siz nereden geldiniz? Bana sataştınız?

Tekadam — Oldu değil mi? Oldu.

Bakınız kocanız, ayılıyor. Bir şey bulmak istiyormuş gibi etrafına bakıyor. Ceplerini karıştırıyor. [Resimli kafa koçanını Argele verir] Herhalde bunu arıyorsunuz.

Argel — [Kafa koçanını alır. Resme derlin, dikkatli bakar. Albene] Çocuk burada kalsın!

T A B L O

İKİCİ PERDE

İKİNCİ TABLO

Argelin Evinde Bir Oda

BİRİNCİ DURM

Alben Raziye

Alben — Yine mi gelmiş ?

Raziye — Ne yapacağız ?

Alben — Alma içeri. Kov gitsin.

Raziye — Gitmiyor. Kapıda bekliyor.

Alben — Of, bu adam beni çıldırtacak. Şu bir kaç gün içerisinde olan bitenler beni çıldırtacak.

Raziye — Bana kalırsa bu adamı içeri alalım. Kocanıza söz geçtremiyeceğinizi ona iyice anlatalım. Başka türlü o buradan uzaklaşmıyacak.

Alben — Bu adam deli mi, budala mı, nedir? Ben kocamın kurduğu yurda şimdiye kadar *istiyyerek* gitmedim. Oradaki çocukları görme-

dim, bilmem. Gitsin kendisi ile konuşsun, ona söz anlatsın.

Raziye — Anlatmış. Ona yalvarmış, yakarmış. Hatta.. Htta..

Alben -- Ee.. Hatta ne var?

Raziye — Bayanım şu günlerde dönen dolaplar, yapılan dedikodular baştan aşkın. Pek çok şeyler söyleniyor.

Alben -- Hep bu adamın yüzünden!

Raziye Ne bildiniz? Daha ben size açmamıştım.

Alben -- Öyle sanıyorum. Dün kapıda az mı kaldı?

Raziye — Dünden önce.. Yurdda olanlar bitenler!

Alben — Neler olmuş, bitmiş?

Raziye — Adamı dün görmüştünüz.

Alben — Uzaktan... Bundan ne çıkar? Ha.. Ha.. İnsan insana benziyebilir.

Raziye — Fakat bu kadar!

Alben — Yurdda neler olmuş?

Raziye — Eğer gerçekse adamın orada yaptıklarını akıl almaz.

Alben — Neler yapmış?

Raziye — Oğlunuzu kucağına bastırmış. Bu benim oğlum, verin oğlumu bana, diye bağırmış!

Alben — Öyle tuhaf şeyler işitiyorum ki..

Raziye — Tuhaf olduğu kadar da tehlikeli. Ben görmedim, işitmedim. Başkalarının yalancısıyım.

Alben — Ah, o başkaları ! Biz onların yalnız yalancısı değil, oyuncağıyız da. Suç bizlerde : Bu görmeden gören gözlerimizde, işitmeden işiten kulaklarımızda !

Sen beni nasıl tanırırsın ?

Raziye — Ben artık ne seni, ne başkasını tanıyorum, ne de kendimi. Dünya bozuldu!

Alben — Peki bu lâfların sonu ne dir ? Ben kötü bir kadın mıyım ?

Raziye — Bunu bana sormayınız. Doğrusu her koyunun kendi bacağından asılacağı zaman geldi, çattı.

Alben — Of ! Of ! Felâket geliyorum dememiş, geldim dermiş. İşte ben bir uçuma sürükleniyorum.

Raziye — Telâş etmeyiniz. Daha ortada felâkete benzer bir şey yok. Kocanız bunlara al-dırış etmemiş gibi görünüyor.

Alben — O da bunları işitmiş mi ?

Raziye — Olanlar, bitenler ikisinin arasında geçmiş. Herif kocanıza çok ağır sözler söylemiş.

Alben — O ne yapmış ?

Raziye — Onu dışarı attırmış.

Alben — Sonra ?

Raziye — Sonra herifin cebinden kafa koçanı düşmüş. Onu ancak sürükliyerek dışarı atabilmişler. Ayak diremiş. Kafa koçanını kocanıza göstermişler. Herifin resmine uzun uzadıya bakmış.

Alben -- İster misin şimdi kocamın içerisine bir ateş düşsün, kuşkulansın!

Raziye — Eski huyunu eline alsın! Vaktile bu çocuk bana benzemiyor diye tutturmuştu. Şimdi benzerini görünce ..

Alben -- Aman sus Allahaşkına... Eski günleri hatırlatma.

Raziye — Kaphıcadan geldiğiniz günleri... Sanki oraya gitmeseydiniz çocuğunuz olmiyacak mı idi? Sıze söylemişim, yalnız gitmiyecektiniz. [*Argel ile Tekadam girerler*]

İKİNCİ DURUM

Öncekiler Argel Tekadam

Argel — [*Albene*] Kapıda bir adam var.

Alben -- Sizi görmek istiyor.

Argel — Beni görmüştü. Sizi görmek istiyormuş.

Alben — Beni göremez.. Ben sizden...

Argel — Onunla görüşünüz. Etrafımızı da-
ima kendi gözlerimizle görmeğe çalışmıya-

lım. Başkalarının da gözleri olduğunu, onların da kendilerine göre bir görüşleri bulunduğunu düşünelim. Onlara yardımcı olalım. Elimizden gelirse onların gönüllerini hoş tutalım.

Alben — Fakat...

Argel — Benimle görüştüğü gibi değil. Uysal, başı yumuşak. Onu yanınıza alınız. Ona güler yüz gösteriniz.

Raziye — Ya istediğini..

Argel — [*Albene*] İstediyinin yapılamıyacağını kendisine bildiriniz. Herkes çocuğunu almağa kalkarsa, yurdun dağılacağını söyleyiniz. Bütün bunları ona tatlı dille anlatınız.

[*Tekadama*] Biz odamıza geçelim, biraz çalışalım. [*Çekilirler*]

T A B L O

İKİNCİ PERDE

ÜÇÜNCÜ TABLO

Albenin odası

BİRİNCİ DURUM

Alben Raziye

Raziye — Demek odanıza alacaksınız. Onunla konuşacaksınız.

Alben — Evet. Al içeri. Bizleri yalnız bırak.
[Raziye çıkar, Yabancı girer]

İKİNCİ DURUM

Alben Yabancı

Yabancı — Ah!

Alben — Kendini topla.

Yabancı — Sevgilim! Sevgilim!

Alben — Ne yapıyorsun? Sen çıldırdın mı?

Yabancı — Bırak beni, seni öpeyim, seveyim.

Alben — Uzak dur, bana yaklaşma.

Yabancı — Demek beni kapı arkalarında bekleten sendin! Vefasız!

Alben — Kendine gel. Ağzından çıkanları kulakların işitsin.

Yabancı — Of! Ruya mı görüyorum. Bunlar ne?

Alben — Ruya görmiyorsun, gördüklerinin, işittiklerinin hepsi gerçek. Şimdi beni dinle. Her şeyden önce řu saçlarını düzelt. Dügmelelerini ilikle. Bu ne saygısızlık! Bu ne yüzşüzlük!

Yabancı — Beni bağışlayınız. Sizinle tanıştıktan sonra askere gitmiştim. Askerlik beni bu hale koydu.

Alben — Çok değışmişsin!

Yabancı — Ben asker olacak adam mı idim? Ben ancak güzel kadınlar, kızlar arasında yaşıyabılırdım.

Alben — Yaramaz seni! Halâ çapkınlıktan vaz geçmemişsin.

Yabancı — Ne yapayım? Böyle yaratılmışım. Elimde olmuyor. Benim işim kadınlarla. Askerlik benim işim değıl. Cephede çok korkardım. Top, tüfek sesi işitince ödüm patlardı. Saklanacak delik arardım. Düşman lâfını ağzıma alamazdım. Ne olduysa bana askerlikte oldu.

Alben — Yaralandın mı? Bir tarafın mı kırıldı?

Yabancı — Kaçarken sırtımdan vuruldum. Kolum yaralandı. Hastahanede iyi oldum. Beni tekrar cepheye gönderdiler. Yolda korkudan hastalandım. Bu defa hastalığımı iyi edemediler.

Alben — Nerenden hastasın?

Yabancı — Başımdan. Arasına düşer bayılı-
rım. Ağzım köpüklenir.

Alben — Gerçekten değişmişsin!

Yabancı — Kendimi yenme gücüm azaldı.
Su gibi her tarafa akarım.

Alben — Eskisi gibi.

Yabancı — Eskiden güzel vadilerde akan ilkbahar suları gibi idim. Çiçekler, otlar gıdala-
rını benden alırlardı. Tabiatın en küçük zerre-
lerine varıncaya kadar onun her tarafına işler,
hayat cevherimi onun içerisine akıtır, onu
canlandırırdım. Şimdi işte görüyorsunuz. Duygu-
larımı yetip güdecek düşenceye sahip değilim.
İradem bozuk, benliğim akortsuz bir saz gibi
düzensiz! Az önce bir hayvan gibi size saldır-
mamak elimden gelmedi. Eskiden ne kadar
kibardım! Kadınlar beni arar, bulurlardı. Şimdi
kötü oldum.

Ben yalan da söylerim. Olmamış işleri olmuş
gibi anlatırım. Bir çokları beni cesur sanırlar.
Bunlar hep sonradan kazandığım şeyler!

Alben — Şimdi ne istiyorsunuz? Ben sizi
geçen gün pençereden gördüm, içeri almadım.

Bugün yine almayıacaktım. Fakat kocam almamı, sizinle konuşmamı söyledi. Hatırlarsanız sizinle bundan on yıl önce tanışmıştım. O zaman *Martli kaplıcalarını* kirahyan zengin bir adamın oğlu idiniz.

Yabancı — Evet. Babam öldü.

Alben — Siz sağ olunuz. Güzel bir karınız vardı.

Yabancı — Evet, amma, onunla iyi geçinmezdim. Gözlerim başka kadınlarda idi. Hatırlarsanız...

Alben — Şimdi ne istiyorsunuz? Onu bana söyleyiniz.

Yabancı — Çocuğumu, oğlumu. Kocanız onu başka çocuklarla beraber bir *dama* kapatmış. Oğlumu binlerce çocuk arasında tanıdım. Bağırma bastım.

Bilmem ki neler söylüyorum? Her halde siz.. Ah!

Alben — Kocam kimsenin çocuğunun kimseye verilemeyeceğini söyledi. Siz haydi gidiniz. Ne oraya ne de buraya bir daha uğramayınız. Belki onun size bir kötülüğü dokunur.

Yabancı — Kimin?

Alben — Kocamın.

Yabancı — Kocanızın mı?... Ah bu unutkanlık!

Alben — Haydi.. haydi..

Yabancı — Siz bana ne söylemiştiniz?
Ben çocuğumu almadan şuradan şuraya gitmem.

Alben — Beni sever, sayarsanız gidiniz.

Yabancı — ... Unutkanlık! Ah, unutkanlık! Siz... Ve ben.. Hafızam dipsiz bir kuyu gibi derinleşmiş! Hiç bir ışık onun dibini aydınlatmıyor! Siz ve ben... Aramızda bir münasebet kurmağa çalışıyorum. Fakat, kuramıyorum. San-ki mazi hafızamdan büsbütün silinmiş, yerinde belirsiz bir iz kalmış!

Alben — Haydi gidiz, ben çocuğunuzu alır, size gönderirim.

Yabancı — Ne zaman!

Alben — En kısa bir zamanda. Haydi yalvarırım size gidiniz. Buraya bir daha uğramayınız.

Yabancı — Kapı dışarı ediliyorum. Bu unutkanlığımdan! Gideceğim.. Sizi sevdiğim, saydığım için... Size acıdığım için değil. Arama söyleyeyim, bana pek güvenilmez. Ben askerlikten sonra değiştim. Burada daha kalır, dayattırdım. Fakat, görüyorsunuz işte, gidiyorum.
[Çıkar]

ÜÇÜNCÜ DURUM

Alben

Alben — Of! Of! Bu kaçlar yıldan sonra bu adam nereden çıktı, geldi? İyi ki, hastalık

onu şaşırtmış. Geçmiş unutmuş gibi görünüyor.
[Raziye girer]

DÖRDÜNGÜ DURUM

Alben Raziye

Alben — Gitti mi ?

Raziye — Kendi kendisine söylenerek, sayayıklıyarak gitti. Önce burada kalmak istiyormuş gibi görünüyordu. Sonra gitti.

Alben — Oh! Onu bir daha buraya sokma. Kim ne derse desin. Nereye gidiyorsun ?

Raziye — Kapıları kapamağa.

Alben — Haydi... Hiç durma... Hemen... Bak... Bana bak.. Haydi git. Ha..

Raziye — Ne oluyor size? Bir şey mi söylemek istiyorsunuz ?

Alben — Kapıları kapıyacaktın...

Raziye — Ben de o iş için gidiyordum ya..

Alben — Gitme.. Dur.

Raziye — Söyleyiniz. Siz de ergeç anlaşılacağına inandığınız bir *gız* var.

Alben — Sana istediğin sözü verir, seni inandırırım ki, bu adam benim tanıdığım biri değil.

Raziye — Bu sizin bileceğiniz bir şey. Bunu ben bilemem.

Alben — Oğluma çok benziyor değil mi? Sana her şeyi anlatacağım. Çünkü biliyorum, sen işkilleniyorsun. Kocam da işkillenirse.. Of Tanrım! Hiç bir suçum yok.

Raziye — Suçunuz olmayabilir. Fakat bu benzeyiş sizi suçlu çıkartır.

Alben — Ne için? Ben bu adamı tanımıyorum.

Of! Yalan söylemek ne kadar güç!

Raziye — Çekinmeyiniz. Başınızdan bir iş geçmişse söyleyiniz. Çaresine bakalım.

Alben — Söyliyeceğim: Sen bana hak vereceksin. Beni koruyacaksın.

Raziye — Bunu şimdiden kestirip atmayınız. Bakalım ne söyleyeceksiniz?

Alben — Biliyorsun: On yıl öncesine gelinceye kadar çocuğumuz olmamıştı. Argel beni Marti Kaplıcalarına göndermişti.

Raziye — Oradan döndükten sonra çocuğunuz olmuştu.

Alben — Evet.

Raziye — Bunlar kocanızın da bildiği şeyler. Yalnız gitmiştin. O kadar istediğim halde beni götürmemiştin.

Alben — Sen çocuk doğuracak değildin ya!

Raziye — Ne ise.. Geç orasını..

Alben — Bana kızmış gibi görünüyorsun.

Alben — Boş yere.

Raziye — O zaman ne kadar kıskançtı! Sonradan nasıl oldu da bu kadar değişti?

Alben — Kuzum yalvar Tanrıya o günleri bize bir daha bize göstermesin!

Raziye — Bu günler o günlerden daha mı iyi? Kocanız bugün sizin açıktan açığa *kötü* olmanızı istiyor.

Alben — Anlaşılmıyor ki neden?

Raziye — Söyle.. Söyle.. Anlaşılmıyacak ne var?

Alben — ...Kaplıca, söylediğin gibi, yeryüzünün cenneti idi. Oraya gelen bütün kadınlar onu severlerdi. O *güzel yüzlü, güzel gözlü* bir delikanlı idi. Onu görenlerin, başka tarafa bakmak, başka işle uğraşmak ellerinden gelmezdi. Bir çok kadınların onu delice sevdiklerini, kendilerini ona sevdirdiklerini bilirim. Birçokları sevgilerini *içlerinde* saklarlar, kendi kendilerini yenmeye çabalarlardı. İşte ben bu ikinci soy kadınlar arasında idim. Onu görmemeğe çalışırdım. Bunun için günlerce odamdan dışarı çıkmadığım olurdu. Fakat böyle günlerde sevgim büsbütün artar, beni kudurtur, çıldırtırdı. Kendi kendim ile öyle savaşırdım, öyle sıkıntı çeker, öyle acı duyardım ki, ruhum derinden kaynar, kabarırdı, beni bınaltır, inletirdi. Sevgilimi hayalimde

yaratır, kendimi o hayal ile aldatırdım. Fakat bu, bana kâfi gelmez, beni kandırmazdı. *Hakkat* arardım. Ne yazık ki onu hep aramakla kalırdım. Muhayyel aşkımın acılarına katlanırdım!

Ah, *sevgi* ile *saygı* arasında geçen günlerim! Doymayan isteklerim!

Raziye — Haydi bakalım. Ayıkla pirincin taşını. Kadın nerede ise aşırı gidecek. Şöyle bir yana ilıstireyim bari. Beni götürmediği kadar varmış. Demek orada ince işler karıştıracakmış! Kanına girmiyeyim amma, sözlerine inanmak kadar inanmamak ta güç. Kim bilir söyledikleri belki doğru belki yalan. Sevişmeyi bu kadar istemek, *fakat* sevişmemek! Artık burası benim bileceğim bir iş değil. Argel düşünsün bunu. [*Çekilir*]

T A B L O

İKİNCİ PERDE

DÖRDÜNCÜ TABLO

Argelin evinde çalışma odası

BİRİNCİ DURUM

Argel Tekadam

Tekadam — Ayakkabılar, gömlekler, iç fanilâları.. Bunlardan bir çoğu eksik. Okuyunuz bir defa.. Belki siz bazı sözler katarsınız. Belki bazılarını çıkarırsınız.

Argel — Şimdi okuyamıyacağım. Şöyle dursun bakalım. Sonra okurum.

Tekadam — Kâğıtlar vaktile gönderilse iyi olur.Deftere baktım. Bunlar önce de eksik göndermişler. Kendilerine yazılmış. Bugün yine aynı şey.

Argel — Evet. Bu hırsızlığın önüne geçmeli. Okuyayım [okur] Oo! Bu ne yazı böyle! Siz kurulları birbirine düşüreceksiniz!

Tekadam — Doğrusu buna sevindim: Resmî yazılarda muvaffak olamıyordum.

Argel — Yine olamamışsınız. Bu yazı resmîlikten çıkmış. Bu bir ultimatom! bir ihtar!

Tekadam — Madem ki, onlar doğru olduk-

larını söylüyorlar. Bizleri aldatmağa çalışıyorlar. Bizler de onların yanlışlarını bulmalı, yüzlerine çarpmalıyız.

Argel — Kimlerin ?

Tekadam — Onların.

Argel — Onlar kim ?

Tekadam — Kurullar: Masalar, koltuklar!

Argel — *[Gülümseyerek]* Okuyayım şunu.

Tekadam — İmza etmiyecek misiniz ?

Argel — Hayır. Gönderilemiyeceği için değil. Varsın kalsın. Herkesin eksliğini biz tamamlayacak değiliz ya!

Tekadam — Siz de bir değişiklik var!

Argel — Yoo.. İstersem şimdi gider, o hırsızların başlarını ezerim.

Tekadam — Hangi hırsızların ?

Argel — *İnsan yok, kurul var*, diyen hırsızların.

Tekadam — İyi bir iş yapmış olursunuz...

Düşüncelisiniz!

Argel — Öyle mi görünüyorum ?

Tekadam — Az önce dikkat ettim. Çok dalğındınız. Gözlerinizi bir yere dikeyor, düşünüyordunuz. Saatiniz diyeceğim geliyor, belki başka bir şeyinizdi, her ne ise, onu sık sık cebinizden çıkartıyor, ona bakıyordunuz.

Argel — İkimiz de buradayız. Yurda gitmeliyiz. Ya siz, ya ben. Yahut her ikimiz.

Tekadam — Gidelim. İsterseniz yalnız ben gideyim.

Argel — Hayır, ben gideyim. Siz burada kalınız. Geçen yıldan kalma eşyaların bir listesini çıkartınız...

Tekadam — Siz gitmek istemiyorsunuz. Ben gideyim.

Argel — Hayır, ikimiz de burada kalalım... Konuşacağımız bir şey var mı?

Tekadam — Hayır.

Argel — Ne için burada kalıyoruz? Haydi gidelim.

Tekadam — *[Ortaya]* Tohumlar filizlenmeğe başladı.

Argel — Siz benden önce dışarı atılıyorsunuz... Sizi evimde rahat ettiremedim... Beni bağışlayınız... Çoktanberi evime uğramıyordum... Evimde ben de bir yabancıyım...

Tekadam — *[Ortaya]* Aşı tuttu. Nasıl şaşkın, şaşkın dolaşıyor! Eğer yanılmıyorsam onu ağlıyacakmış gibi gördüğümü söyleyebilirim. İnsan bir düşünceden başka bir düşünceye geçerken ortada kalır, benliğini kaybeder. O artık ne önceki, ne de sonraki düşüncenin adamıdır. Ona ağlamak yaraşır.

Bu hayvanı insanların gittiği yola götürmeli.

Argel — Yer yüzü garip bir müze.

Tekadam — Evet.

Argel — Durmadan değişiyor, yine müze-
likten çıkmıyor..

Tekadam — Evet.

Argel — Bu neden böyle oluyor?

Tekadam — Eskiden gösterdiklerini yeniden
gösteriyor da ondan.

Argel — Hayır, herşey durmadan *değişiyor*.
Hiç birşey bir defadan fazla g z kmiyor.

Tekadam — Gözüküyor, fakat siz göremiyor-
sunuz. Yarın doğacak güneş...

Argel — Ne belli? Belki doęmıyacak.

Tekadam — D n, daha önceki gün doęan
güneřler ayni g neřti.

Argel — Aralarında ayrılık vardı.

Tekadam — Kendi soylarından. Sözgelimi
o güneşler birbirlerine aydan daha yakındılar.

Argel — Birbirleri deęildiler.

Tekadam — Ay da deęildiler.

Argel — Ya ne idiler?

Tekadam — Güneş.

Argel — Benden ayrı düřünüyorsunuz!

Tekadam — Evet.

Argel — şimdiye kadar bunu benden giz-
lediniz.

Tekadam — şimdi açığa koyuyorum. Siz
yanlış yoldasınız.

Argel — Siz bir peygambermisiniz?

Tekadam — Hayır. Ben *İnsan* ve *Eşyanın* gerçek tabiatı üzerinde düşünürüm.

Argel — Ne düşünürsünüz? Düşünceniz nedir? İnsan, Eşya, gerçek tabiat! Bunlar ne?

Tekadam — Bunlar ne ise o: Bugün, dün ve yarın.

Argel — Siz bir zavallısınız. Acınacak birisiniz. Ben size iki defa oluş, görünüş yoktur, dedim.

Tekadam — Körler için.

Argel — Benim gözlerim var. Ben görüyorum.

Tekadam — Dışı, kolay olanı, yüzü.

Argel — Siz ne görüyorsunuz?

Tekadam — İçi, güç olanı, dibi.

Argel — Siz büyük adamsınız!

Tekadam — Gördüğüm ve gösterdiğim için.

Argel — Ben küçük adamım.

Tekadam — Göremediğiniz için. Fakat ben gösterirsem görürsünüz. Büyük olursunuz.

Argel — Aman büyüğüm! Ulum! Bana yol göster. Beni yücelt.

Tekadam — Alayınız beni incitmiyor.

Argel — İncinmek için ince olmak gerek!

Tekadam — Nerede ise kopacağım!

Argel — ... Haydi, yurda, ya siz gitmelisiniz, ya ben... Boşa umutlanmayınız. Kendinizi yormayınız. Ben *kıskanmıyorum. Kıskanamıyorum. Karıma beni aldatmasını söylüyorum, aldatmıyor.*

Tekadam — Aldatıyor. O sizi aldatmış bile.

Argel — Bunu bana bildirebilirseniz memnun kalırım. Dileğim yerine gelmiş olur... Ben gidiyorum. Sayısı binleri geçen çocuklarımı göreceğim. [Çıkar]

İKİNCİ DURUM

Tekadam

Tekadam — Bu, muhakkak domuzlarla büyümiş, eşek südü emmiş! Bir türlü *kıskanmıyor*. Neredeyse ben ona uyacağım. Hani o ilk anlayışta elini kana boyayan insan? [1] Aradan bu kadar zaman geçtiği halde daha onun başlangıç noktasına gelemedik! İnsan gerçekten değişti! Fakat hangi insan? Ben bu ve bunun gibilere *hasta* diyorum. Şunun arkasından gideyim. [Çıkar]

T A B L O

[1] Bizi başkalarına benzetmek isteyenlerin, onların çıkış noktalarının *gerisinden* işe başladığımızı, seçmelerini dileriz. Bu dileğimiz yerine gelirse, yalnız bizimle onların değil, bizim devrimiz ile onların devirleri arasındaki farkların da ortaya çıkacağını umarız!

A. M.

İKİNCİ PERDE

BEŞİNCİ TABLO

Argelin evinde bir oda

BİRİNCİ DURUM

Alben Raziye

Raziye — Başulak gelmiş. Çocuğu götürmek istiyor.

Alben — Nasıl? Argel burada kalacağını söylemişti.

Raziye — İşte.. Götürmek için gelmiş. [*Başulak glrer*]

İKİNCİ DURUM

Öncekiler Başulak

Alben — Ne istiyorsun?

Başulak — Çocuğu götüreceğim.

Alben — Haydi buradan. Ben çocuğumu

kimseye vermem. Yanımdan ayırmam. Git, Argele söyle. Çocuğu vermiyor de.

Başulak — Bayan...

Alben — Artık yetişir. Bu dama taşı değil. Şimdiye kadar sustum, katlandım. Bağıma taş bastım. Şimdiden sonra susamıyacağım, katlanamıyacağım. Gelsin, ne yapacaksa yapsın!

Raziye — Bayanım ne oluyor size? Adam gider, kocanıza söylerse...

Alben — Söylesin. Haydi git. Ne duruyorsun? Söyle. Çocuğu vermiyorum. Onun sözünü dinlemiyorum. Ne duruyorsun? Haydi.

Raziye — Sayın bayanım.. Güzelim.. Üzülme, kendini yorma. Ben işi yoluna korum.

Alben — Çocuğumu kimse bundan sonra elimden alamıyacak.

Raziye — Siz şuraya geçiniz. Her işi bana bırakınız. İsteddiğiniz olur. *[Alben çekilir]*

ÜÇÜNCÜ DURUM

Raziye Başulak

Başulak — Ne yapacağız?

Raziye — Neyi?

Başulak — Haydi bekletme beni gideceğim.

Raziye — Nereye?

Başulak — Lâfı uzatma. Beni bekliyorlar.

Raziye — Kimler?

Başulak — Çocuğu ver, götüreyim.

Raziye — Haydi git, çocuk evde yokmuş de.

Başulak — Ne?

Raziye — Evde yokmuş de.

Başulak — Nasıl yok? Evde ya.

Raziye — Yok..

Başulak — Haydi.. Haydi..

Raziye — Hn...

Başulak — Haydi, ben gideceğim.

Raziye — Giit.

Başulak — Of!

Raziye — Of! Ne var? Ne bu çektiğimiz elinizden?

Başulak — Sana ne oluyor kadın? Sen kimsin?

Raziye — Ben kimmiyim? Şimdi anlatırım sana.

Başulak — Ne anlatacaksın?

Raziye — Çocuğu vermiyeceğim.

Başulak — Hay...

Raziye — Haydi bir de söv, say bakalım.

Başulak — İş bildiğin gibi değil. Beni avara koma. Şehir altüst oluyor.

Raziye — Ne var da?

Başulak — Çocuğu verecekmişin? Yoksa ben...

Raziye — Dur nereye gidiyorsun? Sen eşkiyamışın?

Başulak — Çattık be ? Bana o kadar çabuk gelmemi söylemişlerdi ki...

Raziye — Çocuğu götüremezsin. Annesi onu kimsenin el uzatamıyacağı bir yere sakladı.

Başulak — Bari gideyim, söyliyeyim.

Raziye — Gitme... Şehirde neler oluyor ?
[Alben girer]

DÖRDÜNCÜ DURUM

Öncekiler Alben

Alben — Daha duruyormusun ?

Raziye — Öfkesi geçmiş. Bayanım göz yununuz, biraz kalsın. Şehir altüst oluyormuş.

Alben — Ne varmış ?

Başulak — Geç kalacağım. Bunun için belki dayak yiyeceğim.

Raziye — Ah, onu bir görsem !

Alben — Argel öfkeli mi ?

Başulak — Kocanızla karşılaşınca onu bütün başkalaşmış göreceksiniz.

Raziye — Bu lâkırdıları çok dinledik.

Başulak — [Albene] Başka memleketlerde Soysuz Çocukları Çoğaltma Kurumları dağıtılmış.

Alben — Bu kadar anî !

Başulak — Kurulmaları gibi !

Alben — Kim tarafından ?

Başulak — Halk. Ahali yurtlara saldırıyor,

dağıtmış. Az önce her yandan tel yazıları geldi. Fakat ben gideceğim.

Raziye — Şu gitme lâfını bırak.

Alben — Ee sonra?

Başulak — Burada da yurda saldırdılar, dağıttılar. Şehir altüst oldu.

Alben — Gerçek mi? Doğru mu söylüyorsun? Nasıl oldu? Anlat bunu.

Başulak — Geç kalırım...

Raziye — De.. de..

Başulak — Anlatacaklarımı şu karı işitmesin.

Raziye — Karı anan senin. Eşekköpek!

Alben — Raziye! Çekişmenin sırası mı? Anlat.

Başulak — Anlatayım... Fakat bu karı benden ne istiyor?

Alben — Raziye! Sus... Barıştınız değil mi? Barışınız, barışınız.

Raziye — Uşak uşağa kim tutmaz. Ben ona değil, onun *işine* kızdım.

Başulak — Sürülerle koyun, kuzu birbirlerine nasıl karışırlarsa analar evlâtlarına öyle karıştılar. Her ana koklıyarak, kucaklıyarak kendi yavrusunu buldu.

Alben — Ya Argel? Argeler ne oldu? Onu yapıyor?

Başulak — Bir şey.

Alben — Bir şey !

Başulak — Önce halkın üzerine saldırdı, kudurmuş gibi boğuşmağa başladı. Boş. Halkla başa çıkılır mı ?

Alben — Bukadar mı ?

Raziye — Daha ne istiyorsunuz ?

Başulak — Onu öldürmek, linç etmek isteyenler oldu. Fakat bir şey yapamadılar. Kan dökülmesin diye buyurultu varmış.

Alben — Hımm...

Raziye — Eh, Argel halkın eline düşmedise diline düştü demektir.

Başulak — Bir aralık...

Raziye — Söyle.. Söyle..

Alben — Ne var ? Meraklı bir şey mi söyledi ?

Raziye — Yok. Henüz söylemedi. Fakat söyleyebilir. Umulmadık sözler işitiyoruz !

Başulak — Oğlunu arayan adam halkın arasında Argele hakaret etti. Sövdü, saydı. Bir aralık son derece kızarak Argeli tokatladı !

Raziye — Bayanım seviniyor musun ? İşittiklerin hoşuna gidiyor mu ?

Başulak — Bırakınız beni gideyim. Çocuğu da veriniz götüreyim. Saklı, gizli ne varsa ortaya kondu. O adam açıktan açığa çocuğunuzu istiyor.

Alben — Kimden ?

Başulak — Argelden. Şimdi oraya bir çok insanlar toplandı. Aralarından *üyeler* seçecekler. Onlar çocuk kiminse ona verecek.

Alben — Aa !

Başulak — Çocuğu veriniz, götüreyim. Onu bekliyorlar.

Raziye — Sus be adam ! Görmüyor musun kadını ?

Başulak — Ona ne oluyor ?

Raziye — Ne olacak ? Arına bunaldı. Sinirleniyor.

Başulak — Argel de orada böyle oluyor. Adamcağız birden başkalaştı: Acıklı, gülünç bir hal aldı.

Raziye — Doğrusu bukadarına katlanılamaz. Bir insan ne kadar ahlâksız olursa olsun yine ahlaklı olmaktan kurtulamaz. Olan biten şeyler hep bunu gösteriyor. Çocuk bitişik odada. Al, götür. [*Başulak bitişik odaya glrer*]

BEŞİNCİ DURUM

Raziye

Raziye — Karışık işler ! Bakalım ne olacak ? Baba yalnız mı gelecek, yoksa oğlu ile mi ?

İKİNCİ PERDENİN SONU

ÜÇÜNCÜ PERDE

ÜÇÜNCÜ PERDE

BİRİNCİ TABLO

Argelin evi

BİRİNCİ DURUM

Raziye Argel Tekadam

Raziye — Biz de sizi bekliyorduk.

Argel — Kim ?

Raziye — Biz.. Ben.. Ve.. O..

Argel — Nerede o ?

Raziye — Odasında. Yorulmuş. Biraz uzandı.

Argel — Yorulmuş mu ?

Raziye — Üzüntüden olacak. Sizi beklemişti de..

Argel — Beni ?

Raziye — Yalnız sizi değil... Çocuk nerede?

Argel — Sen kaç yıldan beri buradasın ?

Raziye — Bilmem ki.. Ne için sordunuz ?

Argel — Söyle.

Raziye — Saymadım... Her halde..

Argel — Onbeş yıl ?

Raziye — Fazla.. Bakayım hele..

Argel — İstemez. Sen yaşlı bir kadınsın. Erkekleri tanırırsın. [*Tekadamı göstererek*] Şu adama bak. Onun hakkında düşündüklerini bana söyle. Haydi.. Söylemeyeceksin. Albeni çağır.

Raziye — Az önce yatmıştı.

Argel — Bana bir kadeh içki ver... Dursun, içmiyeceğim... Çocuğu kim gönderdi ?

Raziye — Ben.

Argel — O ne yaptı ? Saklama. Her şeyden haberim var. Şehirde neler oldu, bitti biliyor musunuz ?

Raziye — Hayır.

Argel — Hayır ! Eğer bundan sonra burada kalmak, benimle geçinmek istiyorsan, bu kelimeyi bir daha kullanma. Benim *hayırla* işim kalmadı. Ben *evet* istiyorum.

[*Tekadama*] Siz benim değiştiğimi mi sanıyorsunuz ?

Raziye — *Evet*, istiyorum, demekten maksudunuz doğru söz istiyorum demekse, bu adamı yanınızdan kovunuz.

Argel — Kovdum. Gitmiyor.. O beni, kovulmadan önce bırakıp gitmeli idi.

Çağır onu gelsin. [*Raziye çıkar*]

İKİNCİ DURUM

Argel Tekadam

Argel — Ee.. Dostum! Artık kozumuzu paylaşabiliriz. Ben size, bugün, dünkü yahut daha önceki günlerdeki insanın dersem yalan söylemiş olurum. Bugün benim benliğimin dış yapısı yıkıldı. Temeli çöktü. Ben artık boşta duruyorum. Tutunabilecek bir yer arıyorum.

Tekadam — Karınız hakkında söylenenlere inanıyorsanız demek!

Argel — Onlara çoktanberi inanıyordum. Aldatıldığımı biliyordum. Fakat beni bu inanla, bu bilgi ile uğraştırmıyacak kadar önemli inanlarım, bilgilerim vardı. Şimdi onları kaybettim. Geridekilere sıra geldi.

Tekadam — [*Ortaya*] Ne insanlar türedi! Aldatıldığına inanıyor. Bunu biliyor. Bununla beraber kıskanmalı mıyım, yoksa kıskanmamalı mıyım, diye, düşünceye dalıyor. Hatta bu uğurda düşünmeyi bile yersiz buluyor, başka işlerle uğraşılıyor! Bunlara duygu adamı değil, düşünce adamı demek yakışır. Fakat dünyayı altüst etmek isteyen adam bunlar!

[*Argele*] Size yapılanın binde biri bir başkasını çileden çıkarmağa el verirdi. [*Alben girer*]

ÜÇÜNCÜ DURUM

Öncekiler Alben

Tekadam — Ben artık gideceğim.

Argel — Hayır burada kalacaksın. Başladığın işi bitireceksin.

Alben — Çocuğum nerede? Çocuğum nerede?

Argel — Babasının yanında!

Alben — Yalan, Argel, yalan. Bu adam bana iftira ediyor.

Argel — Yüzüm kızarmış mı?

Alben — Ben seni aldatmadım.

Argel — Yüzüm kızarmış mı?

Alben — Ben seni aldatmadım.

Argel — Yüzüm kızarmış mı diyorum sana alçak kadın! Hovardan beni tokatladı!

Alben — Argel...

Argel — Kaltak! Orospu! Ne yüzle konuşuyorsun?

Alben — Ah! Kara günler geldi, çattı. Korktuğuma uğradım. Bari bir suçum olsa!

Argel — Sus besili inek! Sus dişi domuz! Sus! Of! Of! Onurum! Kutlu benliğim!

Bana senin yaptığını kimse yapmadı. Kimse beni senin kadar alçaltmadı. Binlerce kişi arasında döğüldüm, söğüldüm! Ah! Ah!

Alben — Argel!...

Argel — Sus! [*Tekadama*] Gel, bir örümcek gibi köşeyi bekleme. Ağına av düştü. Onu parçala, ye. Sen bende derin bir duygu uyan-dırmadın. Kaybettiğimi sandığın benliğimi bana buldurmadın. Sen küllenen ateşi körükledin. İş-te okadar.

Tekadam — Eğer ben bu işi yapıdımsa, ya-pacağım başka bir iş kalmadı.

Argel — Dur. Nereye gidiyorsun? Ben ne için *bozguncu* oldum? Soysuz Çocukları Çoğalt-ma Kurumunu ne için kurdum? Bunları biliyor musun ?

Tekadam — Bilmiyorum.. Bilmek te iste-miyorum.

Argel — Öyle bıyık altından gülerек kendi-ni bir şey biliyorum sanma. Sen aptal, öküz ada-mın birisin.

Tekadam — Öyleyim. Bu zamanda insan olmaktansa...

Argel — Eşşek!

Tekadam — Bu okadar hoşuma gider ki... Beni bir çok hayvanlara benzetirler. Fakat hiç birine benzemek, beni, *eşeğe* benzetmek kadar hoşlandırmaz. Hele *şeddelisine!*

Argel — Yanıldım. Seni tilkiye benzetmeli idim. Sen kendine, düşmanından daha çok, düş-

man oluyorsun. Kendini düşmanından kurtarıyorsun!

Tekadam — Bu sözünüz hoşuma gitmedi işte. Ben anlaşılmaktan korkarım. Bu beni kışkandırır. Onuruma dokanır.

Argel — Öyle ise gel, başkalarına değer vermek pahasına da olsa, anlaşılmaktan korkma. Bak ben korkuyor muyum ?

Tekadam — Sen anlaşılmadın ki..

Argel — Öyle mi? Bunu ne kadar isterdim ! Fakat ben ipin ucunu senin eline verdim.

Tekadam — Verdin, fakat çözülmedin.

Argel — Nasıl? Gizli, kapaklı işim kaldı mı? Hayır, ben kendimi belli ettim. Anlaşıldım.

Tekadam — Anlaşılmaktan korkmuyordunuz.

Argel — Evet, korkmuyordum. Şimdiye kadar ondan korkmamıştım. Fakat şimdiden sonra...

Tekadam — Karınıza ne oluyor ?

Alben — Yavrum! Çocuğum! Ne yaptınız onu ? Yavrumu isterim.

Argel — [Tekadama] Siz cevap veriniz.

Tekadam — Artık çocuğunuzu unutunuz bayan. Onu verdik.

Alben — Kime verdiniz? Kime?

Argel — İkinci defa mı öğrenmek istiyorsun?

Alben — Argel buna inanma. çocuğunu ken-

dinden ayırma. Ben seni aldatmadım. Başka bir erkeğin kollarına atılmadım. Ben seni aldatmadım. Argel, ben seni aldatmadım!

Argel — [*Tek adama*] Ne söyleyeceksiniz buna?

Tekadam — İstemek, yapmak demek değilse, birşey söylemeyeceğim.

Argel — İstemek yapmak mıdır?

Tekadam — Tabiat maskelendikçe, *evet*.

Argel — Maskesiz tabiat var mıdır?

Tekadam — Hemen hemen yoktur. Bunun içindir ki iffet, namus, fazilet te yoktur. Ben tabiate karşı koyan, elem, ızdırıp içerisinde yaşayan insanlara acırım. Zorla elde edilen iffetin kıymeti nedir? Bunun, başkalarını aldatmak kendimize azap vermekten başka ne hüneri vardır? Bana kalırsa olduğumuz gibi görünmek ve yaşamak daha doğrudur. İffet, namus, fazilet te bu görünüşte, bu yaşayısta aranmalıdır. Fakat siz bana “Bir insan göster ki, olduğu gibi görünmüş ve yaşamış bulunsun ve mesut olsun,” diyecek olursanız, ben size böyle bir insan gösteremem. Gösteremediğim için de sözlerimin yanlış olduklarını kabul etmem. Tabiate aykırı yaşayan insanı gülünç ve iki yüzlü bulurum.

Argel — Şu halde hepimiz birer maskara, birer oyuncaktır!

Tekadam — Evet.

Argel — Böyle olmak daha doğru Kendimizi başkaları namına *feda* etmekle yaşama nizamını korumuş oluyoruz.

Tekadam — Sathî düşünürsek öyle. Fakat derin düşünürsek kendimizi hiç bir zaman *feda* edemediğimiz, *tolerans* sahibi olamadığımız anlaşılır.

Argel — [Albene] Kalk. Görünme gözüme. Kendisi için yaşıyan kadın! [Alben çekilir]

DÖRDÜNCÜ DURUM

Argel Tekadam

Tekadam — Siz de kendiniz için yaşıyorsunuz...

Argel — Kendimi korumak ihtiyacını duyuyorum da ondan! Of, fiil ve hareketlerimizi idare eden *esaslar* ne kadar basittir! Herkes kendisinden başkalarını kendisine *uydurmak* için çalışıyor. Uydurabildiği *nisbette* mesut ve bah-tiyar oluyor. Uyduramadığı *nisbette* de muztarip ve bedbaht! İrademi *en son* haddine kadar tahakkuk ettirmeğe çalışacağım. Saadeti selbeden bütün şartları ortadan kaldıracığım.

Tekadam — En son haddine kadar! En son! Nasıl?

Argel — Bilgi, sevgi, nefret, kin... Her ba-

kımdan, her bakımdan her şeyin sonuna varacağım. Her şey olacağım!

Tekadam — Nerede o insan? Nerede o insan ki, hayatı bu kadar derinden kavrasın! Sadetin hakikî manasını bu kadar derinden anlasın! Eğer o sensen...

Argel — Dur. Acele etme. Sæhte Tanrıya tapma. Kendi kendine yeten, savaş ihtiyacını duymıyan Tanrıyı ara, bul, o Tanrıya tap! Of, Tanrıdan o kadar uzağım ki... Hayvanlıktan bir türlü kurtulamıyorum. Tavuğunu kıskanan bir horoz gibi döğüşmek, kemiğini kıskanan bir köpek gibi boğuşmak istiyorum. Of! Of! Ne kadar alçağım! [*Raziye girer*]

BEŞİNCİ DURUM

Öncekiler Raziye

Raziye — Karınıza iyi muamele yapmıyorsunuz. Onu suçsuz yere ittiham etmeniz doğru olmaz. Kadıncağız durmadan ağlıyor.

Argel — O gürültü nedir?

Raziye — Halk sokaklarda dolaşıyor.

Argel — Siz ne duruyorsunuz? Halkın süruruna ne için iştirak etmiyorsunuz? Alçaklar! Benim yenildiğimi iştirince ne kadar sevindiğinizi tahmin ediyorum. Döğülmeme, sövülmeme ne de-

diniz? Onu nasıl karşıladınız? Bunları da tahminden âciz değilim. En yakın dostlarım bile benim lehimde rey vermediler. Herif çocuğu bir baba şefkati ile kucakladı. Çocuk benim yüzüme bile bakmadı.

Raziye — Bütün bunlar çocuğun sizin olmasını icap ettirmez. Bir defa o adam bir aptal, hafızasını kaybetmiş bir deli olduğuna göre başka bir çocuğu da onun gibi kucaklıyabilirdi. Çocuğun size bakmaması onun sizi değil, sizin onu sevmemenizden ileri gelmiştir. Dostlarınızın size rey vermemelerine gelince, bu ortadadır: Düşenin dostu olmaz.

Argel — Sus! Ben düşmedim, düşmiyeceğim. Beni düşürmek isteyenleri düşüreceğim. Defol! Görünme gözümel [*Raziye çekilir*]

T A B L O

ÜÇÜNCÜ PERDE

İKİNCİ TABLO

Argelin evinde bir misafir odası

BİRİNCİ DURUM

Aytar Tekadam

Aytar — Demek görüşemiyeceğiz ! Yazık, görüşsek çok iyi olacaktı. Olan biten bunca şeylerden sonra onun ne düşündüğünü, ne yapmak istediğini bilmek, herkese bildirmek isterdim.

Tekadam — Söyledim ya.. Çok sinirli. Adeta hasta. Bir kaç defa bayıldı, ayıldı. Kendisine sahip değil. Ne düşündüğü, ne yapmak istediği bilinemez!

Aytar — Bu kadar kısa bir zamanda bu kadar değişmek! Doğrusu bunu akıl almıyor.

Tekadam — İnsanın *kolayca* anlaşılır bir varlık olduğunu kim söylemiş! *İnsan* gizli bir hazinedir. Onu arayan henüz bulmadı.

Aytar — Az önce Argel ve Argele benzi-

yen insanlar hakkında bazı şeyler söylüyordunuz. Sizi içeriden çağırıcıları için sözleriniz yarım kalmıştı. Onları lütfen tamamlay mısınız ?

Tekadam — Tamamlarım. Fakat yalnız sizin için. Bunu başkalarının bilmelerini istemem.

Aytar — Ne için ?

Tekadam — Başkaları ile doğrudan doğruya anlaşmayı severim.

Aytar — Güzel. Bu, biz gazetecilere yerinde atılan bir taş ! Biz gazeteciler hakikaten fena *nakilleriz*. Vazifemiz halka, halkı tanıtmak iken kendimizi tanıtırız. Bari kendimizi tanınacak bir şey olsak ! Evet üstadım, sizi dinliyorum.

Tekadam — Argel ve Argele benziyen insanlar *hasta* insanlardır.

Aytar — Hepsi ? Yoo !

Tekadam — Bu sorguya sonra geleceğiz.

Aytar — Ben Argeli, ona benziyen daha bir çok insanları, *büyük* tanırım.

Tekadam — Ben size tanımayınız demiyorum, tanıyınız. Ben sizin istediğinizi yerine getiriyorum.

Aytar — Ha, evet.

Tekadam — İnsanın yer yüzünde nasıl türediğini bilmiyoruz. Bunu bilmek için türlü, türlü düşüncelere baş vuruyoruz. Sözgelimi bunlardan, insanın birden ve ergin olarak yer yüzünde türediği, düşüncesini ele alalım... İşte insan o gün hastalandı.

Aytar — Ne ! ?

Tekadam — O gün kendisini, kendisinden başka bir varlık içerisinde buldu. Onunla çarpıştı, ta bugüne kadar ! Onu bir türlü yenemedi. Yenemediği için hasta oldu.

Aytar — Bu sözlerinizden bir şey anlamadım. Gerçi sade, öz Türkçe ama.. Anlamadım.

Tekadam — Siz *kendinizi, kendinizden başkalarından ayıramıyor musunuz ?*

Aytar — Sözgelimi sizden, duvardan.. Taştan..

Tekadam — Böyültünüz.. Böyültünüz.. Böyültebildiğiniz kadar..

Aytar — İnsanlardan, gökten, yıldızlardan !

Tekadam — Herşeyden, herşeyden.

Aytar — Fakat ben kendimi herşeye nasıl karşı koyabilirim !

Tekadam — Kendinize göre korsunuz. Her şey de size göre kendisini karşı kor.

Aytar — Hoş düşünceler ! Gazetecilikte böyle düşünmek nerede !

Tekadam — İşte birbirlerine karşı duran *insan ve evren* arasında olan biten şeylerin hepsi *yenmek yahut yenilmek* sözlerinde toplanır. İnsan yenerse *sağlam*, yenilirse *hasta* olur.

Aytar — Sizi anlıyorum.

Tekadam — Şimdi bu anlayışı bir yana bıra-

kınız. Düşüncenizin alanını daraltınız. Yer yüzünü ve insanları düşününüz.

Aytar — Evet.

Tekadam — Az önceki *yenmek* yahut *yenilmek*, *hasta* yahut *sağ* olmak sözleri, *kendiniz* yahut *kendinizden* başkaları kalıpları, bu dar alanın da sözleri ve kalıplarıdır.

Aytar — Evet.

Tekadam — İşte Argel ve Argele benziyenler bu kalıpları bozmağa çalışan insanlardır. Sanki kalıpsız kalınabilirmiş gibi! Düşünce hiç bir zaman kalıpsız kalmamıştır ve kalmıyacaktır. *Düşünce kalıptır*. Onların hiç durmadan değiştiğini, akıp gittiğini sandıkları düşünce değil, düşünceye *çalan* duygudur. Duygu ne kadar değişir ve nasıl akarsa aksın, her tarafta kendi kendisinin *aynı* olan ve *öyle* kalan düşünce ile karşılaşacak, onun *içerisinde* kalacaktır. Bu içerisine alış, [1] dıştan kavrayış düşüncenin *değişmez* vafıdır. [2] Zavallı Argel ve Argel gibiler!

Az önce *hepsi mi* diye sormuştunuz?

[1] “İçersine dalış,, demek daha doğru olur. Çünkü düşüncenin *miyarından* geçmedikce *herşey* ile beraber duygunun da bir *kıymeti* yoktur. Antirasyonalistlerin bunun aksini isbata çalışmaları *yine* Rasyonalistlerin emellerine hizmet etmeleri demektir. Akı - eğer

Aytar — Evet. Fakat hiç olmazsa bazıları-
nın hasta olabileceklerini söylemelisiniz.

Tekadam — Hayır, hepsinin. *Kendisinden başkasını* yenmek isteyen *her* insan hastadır.

Aytar — Sizin bu *kendisinden başkasını* anlamak çok güç!

Tekadam — Evet, Bir çokları bunu anlıyamadıkları için bana karagörücü derler. Oysaki onlara karagörücülük nedir diye sorulsa bilmezler. Yahut pek az bir şey bilirler. Karagörücülük biricik, doğru hayat görüşüdür. Her insanın ister istemez baş vuracağı bir düşünce tarzıdır. Hayatın sona ereceğine inanmaktır. Ölüm: Gönülsüz göç! Karagörücülüğü yaşatan budur. Bir de akgörücülük vardır. Bu, yaşamak, *dai-*
ma yaşamak isteğidir. Yaşayan her varlık ak-

mümkün ise *yıkarken de, yaparken de* kullanılacak yegâne vasıta *yine* akıldır.

“İçerisine alış,, cümleinin ahengine daha uygun geldiğinden tercih edilmiştir. A. M.

[2] Zamanında, komşu bir memlekette haklı bir yaşama kavgası olan, fakat yalnız dış benlikle ilgisi bulunduğu halde, henedense, sınırları pek geniş tutturulan değişiklik ve düzensizliklerin, Kantı nasıl, hadiseleri kavriyan, *sabit* formlar aramaya, sayılı izlerini yaratmaya sürüklediğini, bilmem, felsefe profösörleri idrak eylediler mi? Eylemediler. Çünkü filozofu ancak filozof olan tanır. Profösör filozof değildir. Hayatı, varlığı doğrudan doğruyakavramak! İster istemez bu işi yapmak!

A. M.

görücüdür. Akgörücü kalmak ister. Fakat kalamıyacağını bildiği ve kalamadığı için karagörücü olur!

Aytar — Demek *daima* yaşıyamıyacağımızı bilmek bize dünyayı kara gösteriyor.

Tekadam — Bilgi derecemize göre.

Aytar — Öyleyse karagörücülük hayattan kaçış değil, hayata dönüştür.

Tekadam — Evet.

Aytar — Fakat hangi hayata?

Tekadam — ... Yeryüzü bir otlığa benzedi. İnsanlar yayılıyorlar. Bakalım daha ne zamana kadar başları yerde gezecekler!

Aytar — Bu düşünce doğru değil. Başlar yere eğilmedikçe göğe yükselemez.

Tekadam — Gidiyor musunuz?

Aytar — Ne kalacağım? Argel ile görüşemedikten sonra!

Tekadam — Onunla görüşmek bu kadar önemli mi? O *hasta* bir adamdır.

Aytar — Gidecektim amma, herkesin bu kadar saydığı bir adama *hasta* demenizi bir türlü anlıyamıyorum. Bunu anlamak için kalacağım.

Tekadam — Ben ona ve onun gibilere yalnız *hasta* adam demem. Yaşadıkları sosyete içerisinde kocunan, kuyruk acıları, bit yenikleri olan adamlar da derim.

Aytar — Bu nasıl şey?

Tekadam — Bunlar, bu yıkıcılar, kendi içlerinden yıkılmış, çökmüş insanlardır. Bunların her biri kendilerinin ve başkalarının gözünde bakımsız, küçük, gülünç olduklarına inanmışlardır. Bu inan onları için, için yemiş bitirmiştir. Bunlar her fırsatta kendilerini bakımsız küçük, gülünç gösteren *ne varsa* yıkmak, ortadan kaldırmak isterler. Dirlik, düzenlik bunları sıkar, rahatsız eder. Bunlar rahatı ancak dirliksizlikte, düzensizlikte bulurlar. Herkesin kendi başını korumağa çalıştığı bu sıralarda, başkalarının kendilerini *kontrol* etmeğe vakit bulamıyacaklarını düşünür, mesut olurlar. Bu bakımdan bunlar *devrimci* değil, *kaytaktırlar*. Hem iki kat!

Aytar — Fikirleriniz insanı şaşırtıyor!

Tekadam — Daha ileri gideceğim. Bu soy insanların *iç yüzleri* anlaşıltıktan sonra onların yapmak istedikleri işe geçeceğim. Size, onların, *gaye vasıtağı meşru kılar*, diyerek irtikâp ettikleri cürümlerden bahsedecek değilim. Farz edelim ki, onlar her vasıtayı kullanarak, her türlü cürmü işliyerek gayelerine vasil oldular. İstediklerini yaptılar. Son *felâket* oldu: İdeal müesseseler kuruldu. Yer yüzü cennete döndü. Yer yüzünün cennete dönmesini istemeyecek insan tasavvur olunamaz. Fakat meselenin özü yer yüzünün cennete dönmesini istemekte değil, bu isteğin gerçekleşip gerçekleşmeyeceğini

bilmektedir. Size şunu söyliyeyim ki, yer yüzü cennelleşemez. Yani yalnız saadete sahne olamaz. Olduğunu kabul edelim. Devam edemez. Çünkü *tecanüs* hissî değil, zihnidir. Bizler yer yüzüne her şeyden önce hislerimizle bağlıyız. Tabiatı *değişmek* olan hislerimiz ise *gayrimütecannistlr*. Onları *muayyen* bir kalıba sokmak imkânsızdır. Bu kalıp isterse *saadet* nescinden örülmüş olsun! Yer yüzünde hiç bir zaman *en sonmüesseseler* kurulamayacaktır. Kurulma yıkılmayı, yıkılma kurulmayı takip edecektir. Tarih buna canlı bir misaldir. Bu insanlar bunu herkesten iyi görmüşler, anlamışlardır. Ne yazık ki, çatılarını sağlam bir temele kurdukları halde, hayale kapıldıklarından, binalarının tavanını bir türlü kapatamamışlardır. Kapatamayacaklardır da. Belki bu tavan bir gün kapatılacaktır... Fakat nerede? Aytar — Gök yüzünde.

Tekadam — Evet gök yüzünde! Yer yüzünde değil.. Muhayyilelerinde çoktan kapatılmıştır. Düşününüz, insanlara yer, gök, hayal, hakikat hakkında *yeniden* fikir vermek mecburiyetindeyiz. Bilhassa bu Argel gibi... [Argel girer]

İKİNCİ DURUM

Öncekiler Argel

Argel — Kiminle tanışıyorum?

Aytar — *Levialan* gazetesi aytarlarından...

Argel — Benimle görüşmek istemişsiniz.

Aytar — Olan biten bunca şeylerden sonra!
Konuşmanın kısa olmasını istedik..

Argel — Uzununa ne vaktim, ne tahammülüm var.

Aytar — Cevaplar *evet* yahut *hayır* la bitecek.

Argel — Sorunuz bakalım.

Aytar — Sizden bir şey diliyeceğim : Az önce burada bay ile konuşmuştuk. Onunla konuştuğuktan sonra buraya bir kaç sorgu daha katmak isteğini duydum. Hoş görürseniz onları yazayım. Önce onlara cevap verirsiniz.

Argel — Hayır, kendi sorgularınızı sorunuz...
Ne için sormuyorsunuz ?

Aytar — Ee... Bir defa yazayım..

Argel — İstemez. Siz daha ödeviniz nedir ?
Nasıl yapılır ? Bunu bilmiyorsunuz. Siz sözü ayağa düşürüyorsunuz. Ara sıra gazetelerde açtığınız anketler gözüme geliyor. Bir sizin değil, hepinizin. Sahife doldurmak, para kazanmak kaygusu ile yazılmış yalancı, çirkin yazılar! Halkın zevki ile oynuyorsunuz. Onu bir tarla gibi gübreliyor, yüze gelen kurtlarla geçiniyorsunuz. Onu sarhoş ediyorsunuz, sonra onunla eğleniyorsunuz. Yazık ! Yazık ! Dünyada olan biten

şeyler hakkında hiç birinizin doğru bildiği bir şey yok!

Tekadam — [*Aytara*] Sorunuz bakalım: *Doğrudan* anladıkları ne imiş!

Argel — [*Tekadame*] Senin anlamadıkların. Senin ve senin gibilerin anlamadıkları. Sen kendini bir şey biliyorum mu sanıyorsun be sersem! Dünya değişiyor. Her şey yıkılıyor, yenisinden yapılıyor. Zaman bir sel gibi akıyor. Eski düşünceler kökünden sarsılıyor. Evren altüst oluyor. Sen bunları kavriyacak adam mısın be aptal! Tarih durmadan akın ediyor. Bir çağ geliyor, öbür çağ gidiyor. Bu gelmeyi, gitmeyi yaratan güç *dıştadır*. O güce karşı koyacak sen misin behey budala! Şimdiye kadar arkalarından ürdüğün kervanlardan hiç birinin geri döndüğünü, yolundan kaldığını gördün mü, behey şaşkın! İnsanlar zamanın akışına uymasalar, senin gibi geride kalsalardı, bu insan tortusunu, bu marsı-ğı yer yüzü alır mı idi behey bunak! Beyinsiz! Kaytak! Görünme gözüme!

[*Aytara*] Sen de! Gününü yanlış intihap etmişsin. Şöhretimin bütün cibani tutabileceği meçhul kaldığım günlerde nerede idin? bir sen değil, hepiniz? Hepiniz karşımda sustunuz. Taş kesildiniz. Muhakkak şöhretimi sükûtla yenmek istediniz. Fakat yenemediniz. Maskeler yırtıldı. Ok hedefine gitti. Bugün arzu ettiğinizden daha

düşkün bir vaziyetteyim. Bende bulunmalarını istemediğiniz şeylerin hepsini kaybettim. Muvafakiyet, şöhret, şan, şeref... bir şeyim kalmadı. Bana bunları söyletmek için mi geldiniz? Gazetenize bunları yazmak için mi geldiniz?

Haydi gidiniz. İstedığınızı söyleyiniz. İstedığınızı yazınız. Benim artık kalabalıkla işim kalmadı. Ben kendi içime döndüm. Kendi işime döndüm! [Tekadam ve Aytar çekilirler. Az sonra Argel çıkar. Diğerleri tekrar görünür]

ÜÇÜNCÜ DURUM

Tekadam Aytar

Aytar — Gitti değil mi?

Tekadam — Görünmüyor.

Aytar — Anma sert adammış ha!

Tekadam — Deli.

Aytar — İyi ki, üzerimize saldırmadı.

Tekadam — Saldırabilirdi.

Aytar — Suç sizde. Varsın doğrudan ne anlarsa anlasın. Bir şey değil, sorgular cebimde kaldı.

Tekadam — Bundan daha iyi bir konuşma yapacak değildiniz ya.. Gazetenize bunu yazar-sınız.

Aytar — Sayılı facia aktörlerinden falanla konuşurken... deyip girişmeli. Büyük adamlar

büyük aktörlerdir, diye bir söz işitmişim. Bu söz doğru imiş! Ne için gülüyorsunuz.

Tekadam — Büyüklük telâkkinizi düşünüyorum da.. Acaba tahkir eden mi, yoksa, edilen mi daha büyüktür ?

Aytar — Her halde eden. Ben, kendi payıma, Argelin beni paylamasını haklı buluyorum. Gerçi ben kendimi onu inkâr edenler, kabul etmek istemiyenler arasında saymıyorum amma.. Nede olsa bir anketçi olarak vazifemi hiç bir zaman iyi yapmadığımdan eminim. Argelin şöhreti için, için hepimizi sardığı zamanlar, bu tesirle ben, daha bazı arkadaşlar bir çok anketler açtık. Nerede bunak, değersiz, kalp insanlar varsa, onların sözlerini sütun, sütun gazetelerimize geçirdik. Fakat hiç birimizin Argel ile mülakat yapmak aklına gelmedi. Daha doğrusu, kimse onunla mülakat yapmak cesaretini kendisinde bulamadı.

Tekadam — Belki böyle bir akibete uğramak ihtimalini önceden sezdiği için !

Aytar — Hayır.. Hayır.. Suallerimize *ancak* o cevap verebilirdi. Çünkü o zaman bütün hadiseleri toptan *kavriyan* biricik insan o idi. Küçüklüğümüz, bizim onunla temasa gelmemize mani oldu.

Tekadam — Ona fazla kıymet veriyorsunuz !

Aytar — Vermemek *elimde* olsa.. Ahh!..
Affedersiniz ama, siz kimsiniz? Fikirlerinizden
çok istifade ettim. Sizi şimdiye kadar tanımamış
olmama hayret ediyorum.

Tekadam — Vaktınızı boşa geçirmeyiniz dostum: Müşterileriniz sizi bekliyorlar!

Aytar — Hakaret! Hakaret! Her yerde bu
hakaret! Ben bu anketçilikten vazgeçeceğim.
[çıkır]

Tekadam — Gidi Cüceler! Kalp insanlar!
Kendinizden beklenen işi yapıyorsunuz.

Biz asıl işimize dönelim. [Çekilir]

T A B L O

ÜÇÜNCÜ PERDE

ÜÇÜNCÜ TABLO

Argelin evi

BİRİNCİ DURUM

Alben Raziye

Raziye — Ağlama. Soğuk kanlı ol. Onunla konuşmasını bil. Sıkıntılı zamanlarda gevşeklik, korkaklık bir işe yaramaz.

Alben — Ne yapayım? Ne yapabilirim? Elimden ne gelir? Az önce öfkelenmiş, evden kovmuş. Fakat adam bir baykuş gibi aramızda dolaşıyor, gitmiyor!

Raziye — Bu adamı nasıl kovmalı? İstersen İkimiz bir olalım, zorla dışarı atalım.

Alben — Nasıl atarız? O bir erkek.

Raziye — Argelde de suç var ya.. Bir yandan adamın buradan uzaklaşmasını istiyor, bir yandan da kalmasını! Herifle bahse mi tutuştun, ne yaptı? Bilinmez ki... Kızım bak sana söylüyeyim:

Ben bir şeyler seziyorum. Senin iyiliğin için sezdiklerimi sana bildireceğim : Kocan değişti, korkunç bir hal aldı. Az önce yanına girmiştim. Beni kovdu, azarladı. Bu çocuk hikâyesi ! Doğrusu bu benim için de ciddi bir mesele olmaya başladı. Adamın söyledikleri yabana atılamaz. Demek Argel ateşten kurtulmak için kendisini ateşe atmış ! Uçurum kenarında giden bir insanın elinde olmıyarak kendisini uçuruma atması gibi !

Doğru söyle, çocuğun babası kim ?

Alben — Argel. Bunu sana kaç defa söyledim.

Raziye — Kaç para eder? İstersen bin defa söyle. Bana bir başkasıdır da desen benim için aynı şey. Siz sevişirken ben yanınızda bulunmadım ki !

Alben — Ben seni, yahut bir başkasını nasıl inandırabilirim ki, bu çocuk Argelindir.

Raziye Bana kalırsa bunun hiçbir yolu yok. *Bir çocuğun babasını anasından başka kimse bilemez.* Ben sana, senin, senin gibi daha bir çok kadınların, çocuklarımızın babaları falândır, filândır demelerine inandığımı söylersem, yalan söylemiş olurum. Ne belli ? Daha güzeli, güzelden daha çok sevmemek elimizde olmadığına göre hangi kadın benim kocam şu, hangi erkek benim karım budur, diye kestirip atabilir ?

Bence hiçbir erkek bir kadının, hiçbir kadın bir erkeğin değildir !

Alben — Böyle düşünme. Muhit ne olursa olsun ona karşı koyan, kendilerini ondan koruyan insanlar bulunur. Aramızda faziletli olanlar çoktur. Olmıyanların daha çok olması endişeye deymez. Herkes *aslında* faziletlidir. Şu kadar var ki, o *aslı ortaya koyabilmek* güçtür. Faziletli, yahut, faziletsiz olmak arasındaki farkta, bu *güçlüğü* yenebilmek, o *aslı ortaya koyabilmek* arasındaki farktır.

Raziye — Ha ha ha ! Demek kendimizde olan bir şeyi ortaya koyabildiğimiz için faziletli, koyamadığımız için faziletsiz oluyoruz ! Bana kalırsa bizde *asıl* olan fazilet değil, *rezilettir*. Ben, insanlığımızın hayvanlığımıza sonradan eklenen, yamayan bir parça olduğuna inanıyorum. Öyle bir parça ki, bir maske gibi yüzde iğreti duruyor, içten gelen bir hamle karşısında birden sökülüyor, düşüyor. *Biz her şeyden evvel hayvanız, her şeyden sonra yine hayvanız !*

Alben — Böyle bir hükme nasıl varabiliyorsun ? Bu sözleri söylerken *için* titremiyor mu ?

Raziye — Kulağımı şu anda senin göğsüne koymak, kalp çarpıntılarını dinlemek isterdim ! Kendi kendin ile tenakuza düşüp düşmediğini anlamak için !

Alben — Of ! Of ! Raziye.. Eğer bir insan

için sevdiği ile sevlşmek bir suç ise, ben böyle bir suç işlemedim. Sana bütün varlığımla bağlandığım Tanrıyı şahit tutarım ki, ben böyle bir suç işlemedim.

Raziye — Beni yanlış anlama. Ben işlediğin için seni suçlu bulmuyorum. Söylediğim gibi ...

Alben — İşlemedim. İşlemedim.

Raziye — Fakat işlemek *istedin* ! İşlemek *istedin* ! Değil mi ?

Alben — Evet.

Raziye — İşte asıl mesele burada. Fazilet te, razilet te burada : *İşe takaddüm eden dilekte, istekte !*

Alben — Sen bana, içimizden neler geçtiğini bilemeyiz, onları ancak dışarı kondukları, gerçekleştikleri zaman bilebiliriz. Suçlandırmayı, bağışlamayı da bu bilgi üzerine kurarız, demiştin.

Raziye — Evet bunu inkâr etmiyorum. Fakat ben o sözleri herşeyin asıl ve hakikisi olan *tabiat* için değil, sahte ve sunisi olan *cemiyet* için söylemiştim. Filhakika söylediğim gibi hareket etmezsek cemiyet altüst olur. Varsın o altüst oladursun yahut olmasın. Fiil ve hareketlerimize göre başkaları tarafından haklarımızda verilen hükümler itibarîdir. Mutlak ve katî değildir. Eğer bir insan *hakikaten* suçlandırılacak, yahut bağışlanacaksa bu, o insana, onu icap ettiren

fiil ve hareketi işledikten *sonra* değil, işlemeyen *önce* yapılmalıdır. Fakat biliyorsun bu ne kadar güçtür ! Hattâ imkânsızdır. Bunun içiadır ki, insanlar, adaletlerinin eksikliğini hissetmişler. Onu tamamlayabilmek için *Tanrısal* adaleti *yaratmışlardır!* [*kendi kendine*] Bilmiyorum, yer yüzünde ve gökte herhangi cinsten bir adalete de lüzum var mıdır? [*Albene*] Sen söyle bana o adamla *gerçekten* seviştin mi ?

Alben — Hayır, bunu sana önce, daha önce-de söyledim... Fakat Raziye bilemezsin, onunla sevişmeyi ne kadar istedim !

Raziye — Öyle ise, bu *istek* gerçekleşemeyince, sevdiğin erkeğin benzerini kendinde yaratmış !

Alben — Bana kimse inanmaz. Amma ben, yalnız *sevdiğim* fakat *sevişmediğim* için, ben inanırım.

Raziye — Evet. Niçin gözlerimiz de bizim için birer tenasül vasıtası olmasınlar ! Onların hariçten aldıkları intibalar niçin içlerimizde bir tohum gibi filizlenmesinler! Bir uzvun vazifesini, o atıl kalınca, başka uzuvlar yapmasınlar ! Ruhun uzvu yarattığından şüphe etmiyorum.

Ne yazık! Senin cemiyete gösterdiğin saygıyı, cemiyet sana göstermiyor ! Kocan geliyor. [*Ar-gel ve Tekadam girerler*]

İKİNCİ DURUM

Öncekiler Argel Tekadam

Alben — Bu adamı ne için yanınızda taşıyorsunuz? Kendi başınıza dolaşmıyorsunuz?

Argel — Sen de benim yaptığımı yapıyorsun. Yanında bir başkası ile dolaşıyorsun. Fakat o bir hırsız gibi saklanmasını biliyor. Göze görünmüyor. Benimki açıkta dolaşıyor İşte, insan şeklinde!

Ah, geberesi, yok olası, yerin dibine geçesi benlik! Ah şeytan!

Alben — Raziye!

Argel — [*Albene*] Bana hesap ver. Ben bugün on yıl önceki insan oldum.

Alben — Argel...

Argel — Soysuz Çocukları Çoğaltma Kurumunu bu insandan kurtulmak için kurmuştum.

Alben — Ah..

Argel — Senin kötü olmanı da bunun için istemiştim.

Alben — Argel!

Argel — Gördüm ki, bütün bunlar boş şeyler: *Tabiat değişmiyor!*

Alben — Argel yalvarırım sana. İşlerini boşlama. Bana söylediklerini yine söyle. Ne olursan ol, on yıl önceki insan olma.

Argel — Elimde değil. Tabiat değişmiyor. Habil ile Kabil ne idi iseler, bizler de bugün oyuz. O kalacağız. Söyle bakalım o çapkınla nasıl seviştin ?

Alben — Oh, Tanrım! Ne iyi idi. Yurdu ile, çocukları ile uğraşıyordu. Bana kötü olmamı söylüyordu. Eski günleri unutmuştu.

Argel — Haydi, yaptıklarımın hiçbirini boş değilmiş. İşte adam geldi. Çocuğunu aldı.

Alben — Argel inanma buna. Bu çocuk senin.

Argel — Nasıl inanmıyayım ? Ne ile inanmıyayım ?

Alben — Bana olan aşkınla, sevginle .

Argel — Ben seni sevmedim.

Alben — Bu doğru.

Argel — Sen de beni sevmedin.

Alben — Sevdim, seni bütün gönlümle sevdim. Seviyorum, seveceğim.

Argel — Sus ! Yalancı, oyuncu, aldatıcı kadın !

Alben — Argel..

Argel — Ah, iliklerine kadar diş yaratılmış kadın ! Ah altta kalan ! Doymıyan ! Her erkekte gözü olan !

Raziye — Bunlar bir kadına söylenecek sözler değil.

Argel — Az önce kendisi söyledi. Daha

önce sana da söylemiş. Güzel gördüğü her erkeği severmiş !

Raziye — Severmiş.. Sevmemiş ya..Severmiş.. Sevmek istermiş..

Arget — İşte beni kudurtan, çıldırtan bu! Onun bu *istegi*!

Raziye — [*Tekadama*] Orada ne duruyorsun? Şeytan herif! Ona sevmeyi *istemek* ile, *sevmek* bir şey değildir desene..

Argel — Nasıl değil? Bir kadın bir erkeği *severse* her iş olur, biter. Bir sona erer. Fakat *sevmek* ister de *sevemezse* o sevgi ateşlenir, o kadının o erkeğe olan aşkını bir kat daha artırır. Onu sevgilisine kavuşan bir aşkın hiç bir zaman yapamayacağı çılgınlıklara sürükler. İçerimizde gizli kalan aşkın ateşi dayanılamıyacak kadar yakıcıdır. Onun vereceği elemeler, zevkleri açığa vurulan aşkın vereceği elemelerden, zevklerden kat kat fazladır. Ben gizli sevda çeken bir kadını, aşkını açığa vuran, murada eren bir kadından ayırırım. Öncekini sonrakinden daha suçlu bulur, onu daha şiddetle cezalandırırım!

Alben — Argel beni bağışlıyacaksın değil mi? Bana bir şey yapmıyacaksın !

Argel — Sende o iki kadının da suçu var: Sen hem seven, hem sevmek istiyensin!

Alben — Eyvah!

Raziye — O söylediklerinizden hiçbiri değil.

Belki her insan gibi o da uzaktan uzağa bir başkasını sevmiş olabilir. Bunda bağışlanamıyacak ne var ?

Argel — Ah ! Ah !

Raziye — Dövünmeyiniz, dövünmeyiniz ..

Argel — Nasıl dövünmiyeyim ? Nasıl ?

Raziye — Nasıl olacak ? Soğuk havada üşümek, sıcak havada ısınmamak nasıl elimizden gelmezse, güzel gördüğümüz birini sevmemek te öyle elimizden gelmez. Kendimizi aldatmıyalım : Kalın, yahut ince geyinmeyi bir yana bırakalım. Güzeli sevmiyoruz dersek yalan söylemiş oluruz.

Argel — Demek ben şuna inanmalıyım ki, bu kadın o çapkını sevmek istemiş. Onun için çıldırmış !

Raziye — İnansanız ne çıkar ? Uzaktan uzağa.

Argel — Sus ! Ah sus !

Raziye — Açığa konmuş birşey yok. Gizli-den gizliye, için için sevmiş.

Argel — *[Albene]* Ne söyleyeceksin ? Bunlar doğru mu ?

Alben — Size daha önce de söylemiştim . Elimde olmuyor. Güzel gördüğüm her insanı seviyorum.

Argel — *[Kendi kendine]* Ne cüret yarabbi ! Bu ne cüret ! İçerisinde olanı dışarı koyabilmek !

Bu ne cesaret ! Meğer ben aldanmıyormuşum :
İffet, sadakat hisleri gerçekten boş şeylermiş !

(*Albene*) Demek o çapkını sevdin ! Onu
güzel buldun !..

Raziye — Onun neresi güzel ? Ağzı, yüzü
belirsiz, şapşalın biri !

Argel — Vaktile güzelmiş. Bende gençlik
resmi var.

Alben — Hastalık onu bozmuş.

Argel — İşitiyor musun , neler söylüyor !
Susacağı, tıkanacağı yerde neler söylüyor ?

Raziye — Sizi samimiyetine inandırmak için.
Suç işlemeyi istemişse bile, *işlemediğine* inan-
dırmak için.

Argel — Ne menfur bir samimiyet ! Demek
insanlık bir maske ! Fazilet, şeref, namus birer
boş kelime ! *Filen* değilse bile *hükmen* her in-
san... Of, ne kadar çirkin düşünüyorum ! Sözümü
tamamlıyamıyacağım.

Raziye — Evet, *filen* değilse bile *hükmen*
her insan *alçaktır*. Eğer alçaklık, yaşamak, yani
her bakımdan - *hariçten* gıda almak, bu gıdayı
vücudumuzda temessül ettikten sonra, onu tekrar
harice vermek *zarureti* demek ise..

Argel — Safsata yapma. Ben her bakımdan
maddenin üzerine yükselmiş, onun zaruretlerin-
den kurtulmuş insanlar tanıyorum.

Raziye — Ben bunu kabul edemiyorum : İnsanın, ne olursa olsun, yine *hayvan* olduğu fikrinde ısrar ediyorum.

Alben — Raziye ! Raziye ! Ne söylediğinin farkındamısın ?

Argel — [*Raziye*] Âlâ ediyorsun. O fikrinde yine ısrar et. Benim bu kadından aldığım intibaları ona iade etmek zaruratinde bulunduğumu unutma.

Raziye — Hayır.. Hayır.. Yanlış anlamayınız.. Benim maksadım...

Alben — O başka şey söylemek istiyordu. Maksadı bu değildi. Hem ben sizde bana iyi bir şekilde iade edemiyeceğiniz hiçbir intiba bırakmadım.

Argel — Sinsi kadın ! Her şeyi nasıl inceden inceye anlıyorsun ! Kendini korumaya çalışıyorsun ! Tıpkı gizli, kapaklı yerlerde yetişmiş, pişmiş bir kadın gibi !

Alben — Niçin böyle söylüyorsunuz ? Ben bir orospu muyum ?

Argel — Orospudan daha kötüsün. Ondan daha aşağı, daha bayağısın. Orospu hiç olmazsa orospu olduğunu bilir. Lekesizlik, temizlik davası gütmaz. Sen hem kirli olduğunu biliyor, hem temizlik davası güdüyorsun. İki yüzlü, yalancı kadın !

Raziye — [Ortaya] Medeni kadın !

Alben — Ah, neler söylüyor ! Ne ağır sözler işitiyorum ! Ben şimdiye kadar içerimde ne varsa onu dışarıya koydum. Gizli kapaklı bir şeyim kalmadı.

Argel — Of, bilmek istediğim şey nedir ? Onu bilmiyorum. Bu, onu, içten sevmiş olması mı ? Sevgisini dışarı vurması mı ? Yoksa şu varlığın bilinmez muamması mı ?

[Albene] Her şeyin içinde saklı. Sen daha doğru bir söz söylemedin. Ah, şu beyin ! Şu beyin ! Onun içerisine girmek, orada olan biten herşeyi olduğu gibi görmek ! Ah, bunu yapabilmek ! Ah, bunu yapabilmek ! Acılardan, işkillerden kurtulmanın biricik yolu bu !

Raziye — O yolu bulamazsınız işte. Kimse kimsenin içyüzünü bilemez... Hem bu işi bu kadar uzatmak ta..

Argel — Bilmiyorsunuz, ne acılar duyuyurum ! Ne sancılar çekiyorum ! Öyle anlarım oluyor ki, bütün dünya gözüme kara görünüyor. Hiçbir şeyde gözüm olmuyor. İçim yanıyor, tutuşuyor. Bir arada duramıyorum. Bir şey düşünemiyorum. Şüpheler, işkiller içerisinde kıvraniyorum. Hayata lânet ediyorum. Bunalıyorum, inliyorum ! Ah ! Ah !

Karıcığım ! Benim güzel, sevgili karıcığım ! Ne olur bana her şeyi açıkça söyle. Benden çekinme. Ben bilmek istiyorum. Bilmedikçe deli oluyorum. Hakikat ne ise bana söyle. Yalvarırım sana, söyle. Söyle.. Bu çocuk kimin ?

Alben — Argel, sevgili kocam! Erkeğim! Hepsen kendi çocuğundur. Buna inan, artık! İnan!

Argel — İnanamıyorum. Ah, inanamıyorum.

Alben — İçindeki o şüphe kurdunu öldür. Kendi düşmanını öldür. Seni, beni bu hale koyan o. Bunu sana kaç defa söyledim!

Argel — Öldüremiyorum. Kaç defa onu öldürmeğe, yok etmeğe çalıştım. Öldüremedim.

Raziye — Sen her şeyden önce kendi kendin ile savaş. Kendi kendini yen. Başkalarını kendine düşman bilme. Senin düşmanın senin içinde.

Argel — Nedir o biliyor musun?

Raziye — Ben ne bileyim? Onu sen bilirsin!

Argel — Ben bilmiyorum.

Raziye — Sen bilmiyorsan başka kim bilir?

Argel — Kim? [*Raziye ile Alben gözgöze gelirler*] Beni yalnız bırakınız.

Alben — [*Raziye*] Yok... Yok...

Raziye — Doğru söyle.

Alben — Aç gözlülüğünden. Hayat felsefesinin yanlışlığından. Herkesi kendisi gibi sanır.

Raziye — Hımm... Demek insanın hayvan olduğuna inanıyor! [*Raziye ve Alben çekilirler*]

T A B L O

ÜÇÜNCÜ PERDE

DÖRDÜNCÜ TABLO

Argelin evi: Aynı yer

BİRİNCİ DURUM

Argel

Argel — Ben kimim? Benim düşmanım kim? İnsan kendi kendisinin düşmanı olabilir mi? Olabilirse kendi kendisi ile savaşır, kendi kendisini yenebilir mi? Uzun zamandanberi kendimi dinliyorum. İçerimden yükselen sesleri işitiyorum. Of! Bunların sayısı okadar çok ki.. Sanki en tizinden, en pesine kadar bütün sesler benim içerimde toplanmış! Onların şimdiye kadar bir düzene girdiklerini, birbirleriyle uyutuklarını görmedim Hepsi kendi havasında! Ruhum sanki kasırgaların koptuğu, rüzgârların uluduğu meydan! Gökler benim içerimde gürliyor. Şimşekler benim içerimde çakıyor. Yıldırımlar benim içime düşüyorlar! Ruhumun bazan kıyı-

larından aşarak, enginlere boşalmak isteyen bir deniz gibi kabardığını, coştüğünü, taşıdığını hissedirim. Böyle anlarda düşünmem. Boşlukları doldurmak, zaman boyunca akmak hissinin verdiği zevkle kendimden geçerim. *Yükseklere* erişirim, *derinlere* inerim. Ah, yaşamak bu olsaydı!

Bir ağaç, bir taş gibi yeryüzüne bağlıyız. Onun amansız, sert rüzgârı önünde eğiliriz, savruluruz. Dik durmak, yerimizde kalmak elimizde olmaz. Yer yüzünden bir mevsim gibi gelir geçeriz : *Yaratan* değil, *yaratılan* olduğumuz için ! Ah, *bildiğimiz* düşman bizim düşmanımız, değil, *bilmediğimiz* düşman bizim düşmanımız yahut, dostumuz ! Kim bugün, bizlerde *iz* bırakan geçmişte *olana* söz geçirebilir ? Gelecekte *olacağı*n geçmişini unntarak kendisini onun yerine koyabilir ? “Benim *gerim* yok, ileride *olacak* benim,” diyebilir ? Kimse. Biz biliyoruz ki, biz, kendimizden *başka* şeylerin oyuncuğuyuz. O *başka* şeyler de *daha başka* şeylerin oyuncuğudur. Her şey gelip geçicidir. İşte bu bilgide, bizim herşeyimiz, büyüklüğümüz, küçüklüğümüz, hepliğimiz, hiçliğimiz vardır. Ne mutlu o insan ki, *olanbitten benim*, der. Kendisini, kendisinden başkalarının oyuncuğı oluştuktan kurtarır : *Kendisi olur !* [*]

[*] Bu fikre şimdilik iştirak etmiyeceklerin, Argeli takip edecek olan, AKTAN yahut, Tanrı Adam, adlı eserimizi okuyunca, *bilhassa seyredince*, iştirak edeceklerinden eminiz.

A. M.

Kendi kendime kalmağa çalışacağım. Dilek-
lerimi yenen güçlükleri ortadan kaldıracacağım.
[Raziye girer]

İKİNCİ DURUM

Argel Raziye

Argel — Ne var? Korkmuş, şaşırmış gibi
görünüyorsun !

Raziye — Argel, sen büyük adamsın. Büyük
işler başarırısın. Senin ödevin evinden dışarda
bulunmak, işinle, gücünle uğraşmak olmalıdır.
Yaptığın işlerin bozulduğuna üzülme. Sen ister-
sen onları yeniden yapabilirsin.

Argel — Hı..

Raziye — Doğrusu bütün gün evde kalmak,
ev işleriyle uğraşmak sana hiç yakışmıyor.

Argel -- Lâfı uzatma. Ne söylemek istiyor-
san çabuk söyle.

Raziye — Titreyişime, sözlerimi çabuk, çabuk
söyleyişime bakıp ta beni korkuyor sanma.
Ben sevincimden böyle konuşuyorum : Müjdemî
ver.

Argel — Söyle ne var ?

Raziye — Adam çocuğu geri getirdi..

Argel — Gerimi getirdi?

Raziye — Ya.. Kendisi de, çocuk ta içeride.
Karınız...

Argel — Müjdene ne istiyorsun?

Raziye — Gönlünden ne koparsa. Çocuğuna kavuşan bir babanın kesesi tutulmaz ya.. Elinde, avcunda ne varsa verir.

Argel — Ne istiyorsun?

Raziye — Önce sağlığını.. Sonra bol, bol..

Argel — Bol, bol istediğin şey *para* ise o bende yok. Fakat sana sağlığımı verebilirim.. Canımı verebilirim.

Raziye — Canınız kendinizde kalsın. Yaşayınız..

Argel — Ne için? Nasıl ?

Bana unutmak istediğim insanlardan bir daha söz açma. Nereden gelirler, nereye giderlerse gitsinler !

Raziye — Kendi karınız, kendi çocuğunuz.

Argel — Bu kadar söylüyorum : Açma !

Fakat ne çare.. Söyledi bir defa ! Onları bana hatırlattı !

Ah, ne sinsi kadın ! İnsan istediği şeyi yapmaz mı? Beni *yapmadığına* inandırmak için, bana, *yapmak istediğini* söylemek cesaretinde bulundu! Ne için o anda onu boğmadım, ebediyen susturmadım? Onun *yapması* kadar, *yapmak istemesine* de, katlanamıyordum. Demek ben.. Ne söyleyeceğim? Ben saadeti yalnız istiyorum, ona sahip olamıyorum. Çünkü ona sahip olabilmek için lâzım gelen şartlara malik değilim. Bunun

için aldatılıyorum. Başka biri o şartlara malik olduğundan saadeti istemekle kalmıyor, onu elde ediyor. Beni aldatan kadınla birleşiyor, mesut oluyor! Kısaca: Saadet *benden* kaçıyor, *ona* gidiyor! Böyle mi düşüneceğim? Bu karışık oyunun içyüzü bumudur? Eğer bu ise, bu çok feci aldatılmak, alçaltılmaktır. Hiç bir insan aldatılmanın, alçaltılmanın bu feci şekline katlanamaz. Kaderin kendisine lâayık gördüğü bu haksızlığı, bu gadri *tevekkülle* karşılayamaz. İsyân! İsyân! Ey mağdur insan! Seni aldatan, seni alçaltanlar aleyhine isyan!

Raziye — Ne oluyorsunuz? Ne oluyorsunuz? Heyecanlanmayınız. Sakin olunuz. Siz herşeyi yanlış anlıyorsunuz. Yanlış mebdelerden hareket ediyor, ilk bakışta doğru gibi görünen, yanlış neticelere varıyorsunuz! Kendi kendinizi itham ediyorsunuz. İsyana sürükliyorsunuz. Söylediğiniz sözlerde en ufak bir hakikat hissesi bile yok!

Argel — Var.. Var.. Söylediklerimin hepsi hakikat!

Raziye — Maziyi unutmuş gibi görünüyorsunuz! Hafızanızı biraz yoklarsanız, iddialarınızın yanlış olduklarını kolayca anlarsınız.

Argel — Ne demek istiyorsun?

Raziye — Argel, sen kendine iftira ediyorsun. Ayıp ta olsa mazide geçen bir hadiseyi sana hatırlatmaktan kendimi alıkoyamayacağım.

Argel — Hangi hadiseyi ?

Raziye — Hangi hadiseyi ? Unuttun mu ? Beni evine aldığın gün bana yaptıklarını?

Argel — Sus.. Sus..

Raziye — Susmıyacağım. O menfur hadiseyi, seni bugün içerisine düştüğün *dalâletten* kurtarır ümidi ile, tekrarlıyacağım.

Argel — İstemiyorum. Ben halimden memnum.

Raziye — Değilsin, Argel. Kendine iftira etme. Kendini boş yere alçaltma. Hakir görme. Sen tam manasile bir erkeksin. O günkü esvaplarım hâlâ sandığımda saklı. İstedğin zaman sana onları gösterbilirim. Değil bir insanın, bir hayvanın bile senin kadar azgın, şehvetli olabileceğini zannetmiyorum !

Argel — Bu çirkin sözlere nihayet ver.

Raziye — Maksadım senin hayvanlığını teşhir etmek değil. Seni, senden haberdar etmektir. Sen bir erkeksin Argel, tam manasile bir erkek! Sende kusur sayılabilen - eğer bu bir kusursa - insanlığının da, hayvanlığın gibi, *hudutsuzca* inkişaf etmiş olmasıdır. *Sen karını ideal erkekten kıskanıyorsun !* Her şeyden daha üstün başka bir şeyin varlığına inandığından, kendini bir *gaye* olarak alamıyorsun. Kendinden daha üstün bir erkeğin bulunabileceğini ve karının bu erkeği *ister ister* sana tercihe mecbur kalacağını

düşünüyorsun. Gerçi kısmen doğru düşünüyorsun. Her bakımdan daha fazla, daha eksik düşmandır. Onu yutar, kendi içerisine alır. Fakat seni temin ederim ki, karın şaşılacak derecede bir mukavemet göstererek bu sözün yanlışlığını ispat etmiş, seni aldatmaktan çekinmiştir.

Argel — Raziye! Ben maziye ait hatıralarla hareket etmiyorum. Onların hiçbirini *iyi* yahut *fena* bulmuyorum. Olan olmuştur. Ben bugün, şimdi , şu andaki halimle meşgulüm. Mazi eğer bu halim içerisinde mevcut ise onunla da meşgulüm. Ah, bilsen ne kadar betbahtım! Kendimi *kader* denilen canavarın pençesine kaptırmışım. Onun amansız dişlerinden kurtulmak için onunla çarpışıyorum. Kimbilir? Bu canavar belki *bizzat* benim. Kendi kendim ile çarpışıyorum. Kendi kendimin pençesi altında inliyorum. Kendi kendimi dişliyorum. Belki de o, ben değilim, kendimden ayıramadığım düşmanlarımdır!

Raziye — [*Ortaya*] Zavallı! Bu acınacak bir hal aldı. Bunun sonu *iyi* gelmez.

Argel — Beni kendi kendimle çarpıştıran onlardır! Bilerek yahut bilmiyerek kendilerini bana düşman yapanlardır!

[*Kendi kendine*] Ah, onları görünce ne yapacağımı bilmiyorum. Ürperiyorum, titriyorum. Şüpheler, işkiler içerisinde kıvranıyorum. Acı duyuyorum. Kara düşünceler beynime saplanıyor.

İçim yanıyor. Gözüm kararıyor. Benliğim baştan başa sarsılıyor !

Raziye — *[Ortaya]* Bu elden çıkmış ! Kıs-kançlığı çılgınlık derecesine vardırmış. İtimatsızlığı kendisine rehber yapmış. Bu yola getirilemez. *[Argele]* Onların yanında çok defa sessiz, sakın görünüyorsunuz.

Argel — Öyle zamanlarda sıkıntım daha çok artar. Kendi içime kapanırım. Onlara yapacaklarımı kendime yaparım.

Raziye — Bu sıkıntıdan kurtulmanın yolunu aramadınız mı ?

Argel — Aradım ve buldum.

Raziye — Nedir o ?

Argel — Haydi sen işine git.

Raziye — Söyleyiniz. Sıkıntılarınızdan kurtulmanızı isteyen biri, onlardan nasıl kurtulacağınızı da öğrenmek ister.

Argel — Ben artık bir şeyden korkmuyorum. Eğer benden öğrendiklerini bana karşı kullanmayı düşünüyorsan, bunu saklama. Açığa koy. Çünkü ben gizli, aşikâr her şeyle çarpışacağım. Bulduğum yolu öğrenmek mi istiyorsun ? *Kendi kendime kalacağım !*

Raziye — Bu ne demek ?

Argel — Bu, kendimden başkalarını *kendim* yapacağım, demektir. Anlıyabiliyor musun

bunu? Anlamıyorsun. Anlayabilmene imkân yok. Lüzum da yok. Haydi !

Raziye — Bir çok şeyler söylemek istiyorum. Fakat bir şey söyleyemiyorum. [çekilir]

T A B L O

ÜÇÜNCÜ PERDE

BEŞİNCİ TABLO

Argelin evi

BİRİNCİ DURUM

Argel

Argel — Evin içerisinde başka kimse yok : Karım, ben ve çocuğu. Bilmem Raziye evde mi ? Herif çocuğu bize bıraktı, gitti. Biz de gûya onu benimsedik, kendi çocuğumuz olduğuna inandık ! Nerede ? Ona bir türlü alışamadım. Kendi kendine oynuyor. Ara, sıra yanıma geliyor. Benimle konuşuyor, şakalaşıyor. Bir çocuk ne temiz bir varlıktır : Suçsuzdur, günahsızdır. Böyle olmakla beraber her türlü suçun, günahın kaynağı imiş gibi göze görüldüğü oluyor. İşte benim çocuğum gözüme böyle görünüyor. Bunda çocuğun ne suçu var? Suç anasında... Suç bende... Of ! İnsan ne *mağrur* hayvan ! Kendimi küçük düşür-

memek için elimden ne gelirse yapacağım. Uyurken, uyanırken, gezerken, konuşurken, her yerde, her yerde beni üzen, rahatsız eden bu iki varlığı Kıskançlıktan kurtulamıyorum Ekmek yer, su içen gibi kıskanıyorum. Ah, o gözler ! O bakışlar ! Sanki tesadüf beni avlamak için bana bu oyunu oynamış ! O yabancı gözleri masum yavrunun gözleri içerisine koymuş ! O gözlerle pervasızca bakamıyorum. Onlar kendi gözlerinin *akısları*, kendimi *onlarda* görüyorum, diemiyorum. Onlara baktıkça şeytan içimi kemiriyor : Tesadüf bu oyunu oynıyamaz, bu, *zaruretin* işidir, diyor. Zaruretin işi ! Evet.. Birbirine benzeyen iki şey arasında *tesadüfün* rolü yoktur. O iki şey birbirini doğurmuş, birbirinden çıkmıştır. O gözleri oyacağım ! Of ! Of ! Kıskançlık, kin duygularım o kadar kudurgun, o kadar azgın ki, ne yapacağımı bilmiyorum. Kimi öldü... Of, kanlı ihtiras ! Sus ! İçimde uyanma ! Bitaraf düşüncüyü kendi rengine boyama ! Ah, ne mümkün ! Onu susturmak için ona uyacağım. Onun gayri renkleri o renege boyıyacağım !

... Çocuk masum. Dünyaya nasıl geldiğinden, kimler tarafından getirildiğinden haberdar değil. Bu onun korunmasını, bağışlanmasını icap ettirir. Fakat onun görünüşü, şekli ile bende yarattığı duygular bana o şeklin, o görünüşün *bozulmasını*, yok edilmesini istetiyorlar. Bu *istek* bende

bir *emrîvaki* oluyor. Onu görünce içim yanıyor, ruhumu ateş kaplıyor. İztırap çekiyorum. Neden ? Ah, bu neden ? Bu sorguya cevap vermek ne kadar güç ! Ne kadar iç ezici, yürek paralayıcı ! O şekli bozacağım. Ortaban kaldıracacağım. Erkeklerin çektikleri kadınların yüzünden ! Kadınlar yüz vermeseler, erkekler ne yapabilirler ? Kuyruk sallamıyan kadın kaldı mı ? Suali artık zamanımızda sorulmuyor. Fakat suçlu kadınları erkekler nasıl kaşılıyorlar ? Bu sualin cevabı eskiden ne ise bugün yine o ! Boynuzlulara gelince : Ne yazık ki, onlar hayvan bile olamıyorlar ! Ben tabiata uyacağım. Ne yapacaksam onu yapacağım. Sükûn ve huzura ancak onunla kavuşacağım. Bakalım ne olacak ? [*Çocuk girer*]

İKİNCİ DURUM

Argel Çocuk

Argel — Arabanı ne için çekmiyorsun ?

Çocuk — İpi koptu.

Argel — Bağlamadın mı ?

Çocuk — Bağlıyamadım.

Argel — Getir, ben bağlıyayım.

Çocuk — Annem gibi sıkı bağla. Dün yine kopmuştu da annem bağlamıştı.

Argel — Neresinden ?

Çocuk — İşte, burasından.

Argel — Çok sıkı bağlamış.

Çocuk — Kördüğüm yaptı. İki 'defa üstüste düğümledi.

Argel — Bu düğüm çözülemez.

Çocuk — Fakat ben çözülmesini istiyorum.
Çok çirkin duruyor.

Argel — Çözülemez. Onu çözmek için kesmek lâzım geliyor.

Çocuk — Keselim.

Argel — Keselim mi ? Ama benim üzerimde çakım yok. Düşürmüşüm.

Çocuk — Ben bulurum bir çakı.

Argel — Kimden?

Çocuk — Annemden.

Argel — Benim çakım annende mi ?

Çocuk — Bilmem. Onda bir çakı var.

Argel — Hımm..

Çocuk — Haydi arabamın ipini bağla.

Argel — Durun. Ben arabana yeni bir ip alayım.

Çocuk — Ben onu bekliyemem ki...

Argel — Evin içerisinde arıyayım öyleyse..

Çocuk — Hayır, hayır.. Önce şunu bağla da..

Ha.. Şu düğümü de çöz.. Kes, yeniden bağla.

Argel — Çakım yok dedim ya..

Çocuk — Gideyim, annemden getireyim.

Argel — Haydi .. Arabanı bırak.

[Çocuk çıkar. Argel belinden bir bıçak çıkarır, ipi keser]

ÜÇÜNCÜ DURUM

Argel

Argel — Bu bıçağı ne için yanımda taşıyorum? Onu ne atmak, ne de kullanmak elimden geliyor. Atamıyorum. Çünkü ona baktıkça kendi kendime kalmanın, başkalarından kurtulmanın sevincini duyuyorum. Ana, oğul sanki iki div, iki çendere! Beni eziyor, parçalıyorlar. Onları gördükçe küçülüyorum, hiç oluşumu sanıyorum. Yenildiğime, aldatıldığıma inanıyorum. Onlar *belki* buna inanmıyorlar. Benden başka türlü düşünmüyorlar. Beni sayıyorlar. Ah, yaratılışın uygunsuzluğu! Ah, aldanış! Nereye gitsek, ne yapsak, ne olsak hep *içeride* kalıyoruz. Etrafımızı saran eşyanın *dışına* çıkamıyoruz. Onun ağırlığı, onun baskısı altında eziliyoruz. Ona boyun eyiyoruz. Bu *Eşya* nedir? Bu en kabasından, en incesine kadar bizi *ilgilendiren* her şeydir. İnsan, hayvan ve şeydir! Son ikisini bir yana bırakalım, fakat insan? İnsanın, insana yaptığını başka birşey yapamaz. Sanki birbirimizle çarpışmak için yaratılmışız! Nerede iki insan varsa, orada iki çarpışan var. Bunlardan birindeki *fazlalık*, öbürünün *eksikliği*ni tamamlamak için akıyor. İkisi *bir cins-*

ten oluncıya, bir cins şeyle doluncıya kadar akıyor, akıyor ! Bir cins şeyle doluyor, bir cinsten oluyor mu ? Hayır.. Çünkü her türlü fiil ve hareketimizin kendisi demek olan bu akışın halıktı biz değiliz. Onun menba ve mansabı olamıyoruz. Durmadan akıyor, durmadan doluyoruz, fakat akmaz, dolmaz bir hale gelemiyoruz. Kendi kendisini yaratan, kendi kendisine kafi gelen, ne akan, ne de dolan ! İşte insanın olmak istediği, fakat, olamadığı şey ! Olabildiği şey nedir ?

Puh ! Menba ve mansap olmadıktan sonra geriye ne kaldı ? Vesile ! İnsan bir vesile ! Yaratamıyan insan bir vesile ! Of, ne için biz yaratıcı olmadık ? Mazimizle ne için biz yaratmadık ? Halden memnun olmamak yaratılmaktan ileri geliyor. Yaratılmak : Meçhul bir plânın tahakkukuna yaramak ! Kader ! Senden nefret ediyorum. Fakat görüyorum ki, yine sana hizmet ediyorum !

Bıçak yanımda kalsın. [Yerine kor]

Ben bu bıçağı yanımda alıkomamalı, kendimden uzaklaştırmalı idim. Fakat beni küçülten, inciten, ölüme sürükliyenlere karşı kullanacağım başka ne kaldı ? İşte maziden sürüp geleni devam ettirmeye mecburum. Onun önüne geçmiye, yolunu bozmayı muktedir değilim. Onlara kıyacağım. Beni, onlara kıymaktan alıkoyacak,

İçerimde hıçbir kuvvet bulamıyorum!
[Çocuk glrer]

DÖRDÜNCÜ DURUM

Argel Çocuk

Argel — Getirdin mi çakıyı?

Çocuk — Annem vermedi.. Aa!.. Sen ipi kesmişsin! Nasıl kestin? Bana çalım yok demiştin. Niçin bana öyle bakıyorsun?.. Elindeki ne?... Onu ben de görmek isterim.

Argel Onu sen göremezsin.

Çocuk — Görmek istiyorum. Oh, Ne güzel insan! Babacığım! Nereden aldın bunu? Bu kimin resmi? Niçin onu elimden alıyorsun? Hem ona, hem de bana bakıyorsun?

Argel — [Kucaklıyarak] Çocuğum! Yavrum! Nayır.. Hayır.. İçerimde duyduğum şeytanın sesi. O bana doğru söylüyor: Bu çocuk senin değildir, diyor. Hadiseler onun söylediklerini ispat ediyorlar. Ah, ne olur bir taş, bir toprak olabilsem! Şuurlu, canlı olmanın acılarından kurtulabilsem! Of, mahvoluyorum. İçimi yiyorum, kemiriyorum. İztırap çekiyorum. Her şeyi olduğu gibi gören aklımla, olması lazım geldiği gibi gören irademin çarpışması altında eziliyorum!

Çocuk — Baba.. Baba.. Neden kendi kendine konuşuyorsun ? Neler söylüyorsun ? Ben onlardan bir şey anlamıyorum. [*Alben glrer*]

BEŞİNCİ DURUM

Öncekiler Alben

Çocuk — Anne, bak. Babam ipi kesmiş. Bana çakım yok demişti... Anne babam benim anlıyamıyacağım sözler söylüyor... Babamın cebinde bir resim var, gördün mü onu? Anne niçin öyle bakıyorsun ? Ben senden korkuyorum.

Argel — Gel çocuğum, benim yanıma gel... [*Çocuk yanına gider*] Annenden korktun mu?

Çocuk — Korktum. Korkuyorum. Bak nasıl bakıyor !

Argel — Ne için korkuyorsun çocuğum ? Bayağı bakıyor.

Çocuk — Yok babacığım, görmüyor musun? Gözleri ne kadar... Ben yalan söyledim. Ben annemden korkmıyorum ki.. Anneme acıyorum..

Argel — [*Albene*] Yine aktörlüğe başladı. Bunları ona sen mi öğretiyorsun ?

Alben — Ben ona bir şey öğretmiyorum.

Argel — Bugün benimle konuştu, şakalaştı. Hiç yapmadığı işleri yaptı.

Alben — Tabiat böyle istiyor.

Argel — Tabiatın istediği aktörlük olsaydı, yaşamak kolaylaşırdı..

Alben — Ne demek istiyorsun ?

Argel — Hiç.

Alben — Söyle..

Argel — Dilimin ucuna geldi de söyledim. Onu düşünmüyorum şimdi.

Alben — Ya ne düşünüyorsun ? [*Çocuk annesinin yanına gider*]

Argel — Hiç.. Çocuğu ne için yanına çağırdın?

Alben — Ben çağırmadım, kendisi geldi. Haydi babanın yanına git çocuğum.

Argel — Görüyor musun ? Tabiatın istediği aktörlük değil. Çocuk gelmiyor.

Alben — Argel, yaklaşma bize. Bizden uzak dur. Argel korkuyorum senden.

Argel — Sus, bağırma. Ne için korkuyorsun ?

Alben — Bilmiyorum, korkuyorum.

Argel — İnsan bilmeden korkar mı ? Bu korkunun elbette bir sebebi var.

Çocuk — Baba ben de korkuyorum senden. Yaklaşma bize.

Argel — Söyle.

Alben — İpi ne ile kestir ?

Argel — Hangi ipi ?

Alben — Arabanın ipini ?

Argel — Neresinden ? Söylesene neresinden ?

Alben — Ne bileyim ? Herhangi bir yerinden.

Argel — Hayır, sen kestiğin yeri biliyorsun.

Alben — Biliyorum.

Argel — Öyle ise sana söylüyeyim: Senin düğümlediğin yerden kestim.

Alben — Of, ne kadar değişti ! Olmıyacak şeyler üzerinde düşünüyor. Birbirlerine benzer miyen şeyler arasında benzerlik görüyor.

Argel — Üstüste *çaldığın kördüğüm*leri ortasından kestim.

Alben — Ne ile ?

Argel — Aklına şimdi mi geliyor ? Ne ile kesebilirim ? Ortada bir iğne bile bırakmamışsın.

Alben — Argel..

Argel [*Bıçağı çıkararak*] İşte bununla kestim. [*yerine kor*]

Alben — Tanrım !

Çocuk — Anne ! Anne !

Argel — Alben doğru söyle. Kendini, beni, çocuğunu kurtar.

Alben — Ah, bizleri öldürecek misin yoksa !

Argel — Söyle !

Çocuk — Baba.. Baba..

Alben — ! Ah, zalim ! Masum yavrumu nasıl yerlere çarpıyor ! Nasıl boğuyor, öldürür !

Çocuk — Baba..! Ba..! Ba..! Babacığım..!

Alben — Bırak.. Bırak yavrumu ! Bırak.. Ye-

tişin.. İmdat! İmdat! Can kurtaran yok mu? Ne yaptın? Ah ne yaptın?

Argel — Onu boğdum, öldürdüm.

Alben — Yavrum! Evlâdım! Öldün mü?...

Ne oluyor? Çıldırıyor mu? Ağlamaya başladı.

Argel — Ey yerler, gökler! Ey insan! Ey onu yer yüzüne bir melek, yahut bir şeytan gibi atan! Ey yaratan! Görüyor musun bir kulun neler yaptığını? Biliyor musun ne için yaptığını? Ey gizli kalan, gizli bakan, gizli yapan sen! Sen nesen? Biz neyiz? Biz sen miyiz? Senden ayrı mıyız? Sana seniz, sendeniz diyemeyeceğim. Nasıl diyebilirim ki, sen o yüksek, o büyük, o iyi sıfatlarınla bizden ayrılıyorsun. Bizleri geride bırakıyorsun. Bizler sana, senin sıfatlarına erişemiyoruz. Yalnız bunlara mı? Yüksekliğine, büyüklüğüne, iyiliğine mi? Hayır, bunlara karşı olanlarda da bizler senden geriyiz. Ey her bakımdan bizleri aşan, taşan! Ey Tanrı! Bizleri eksik, küçük yaratan, aynı zamanda, büyüklük, kemal arkasında koşturan eğer sensen, sen bir zalimsin. Oyuncaklarla insafsızca oynayan, onların zavallılıklarıyla eğlenen bir çocuksun. Çünkü bizler de senin elinde bir oyuncaktan başka bir şey değiliz. Oyunağa benzemiyen bir tarafımız varsa, zaman zaman kendimizi oyuncak sanmamamız, bu sanmamamızın verdiği

zevkle kendimizi *aldatmamızdır*. Hakikatte ise, biz her zaman *aldanan*, *sen aldatan* olarak kahyorsun. Hayatımızı baştan başa ümitsizlik, ızdırıp, hüsrarla dolduruyorsun. Bizleri çamur, çirkef içerisine atıyorsun. Kirlilik, pislik içerisinde boğuyorsun. Sana karşı isyan duyuyoruz. Çamurdan, çirkeften kurtulmak için savaşıyoruz. Bu yolda bütün gücümüzü harcıyoruz. Yüksek, temiz, iyi olmağa çalışıyoruz. Fakat olamıyoruz! *Neden? Neden? Ey yüce Tanrı! Neden*, bizler de senin gibi yüksek, temiz, iyi olamıyoruz? Sen kendin yüksek, temiz, iyi isen, *neden* bizleri de kendin gibi yapmıyorsun? Bizleri birbirimizle boğuşturuyorsun? Alçakta, bataklıkta, çirkef içerisinde bırakıyorsun? *Neden? Neden? Soruyorum sana. Cevabın nedir?*

Alben — *Sükût, Argel, sükût! Tanrıdan ses gelmez. Artık ben de anlıyorum ki, hayat bir sırdır. Yer yüzünde, gökte ne varsa hepsi kör-rükörüne yapılmıştır. Bizler yer yüzünün kör oyuncularız. Bu oyun sahnesine nereden geliyor, bu sahneden nereye gidiyoruz? Bunu bilmiyoruz. Oynadığımız oyunlara ancak iyi, yahut kötü adını veriyoruz. İşte o kadar.*

Argel — Alben! Alben! Beni anlıyor musun? Beni bağışlıyor musun? *Yaptıklarımı benim yapmadığıma inanıyor musun?*

Alben — *İnanıyorm. Kimse kendi başına*

bir iş yapmıyor. Her iş bizden önce gelen ve olan tarafından yapılıyor. Ona ister Tanrı, ister tabiat, ister başka bir şey densin, hepsi aynı. Biz günün birinde, isteristemez, yer yüzüne geliyoruz. Bizden önce gelenlerin, sonra geleceklerin izlerini kendimizde taşıyoruz. İlk ve son üzerinde düşünemediğimiz için ilk ve son olamıyoruz, kendî kendimizi yaratamıyoruz. Yaratılıyoruz. Hiç bir şeye bir şey katamıyoruz. Hiç bir şeyden bir şey eksiltemiyoruz. Ne olacaksak onu oluyoruz. Ne yapacaksak onu yapıyoruz. Yaptıklarımızı bize yaptıran başka sebepler olduğuna inandığımızdan, onları biz yaptık diyemiyoruz!

Argel — O halde? O halde? Karıcığım! Bu korkunç hadiseyi meşru göstermek için şeytan bizleri böyle düşündürüyor sanma. İnsan mahlukların en âcizi, en acınacak olanıdır. Hiç bir mahluk yoktur ki, insan kadar aczini derinden anlayabilsin! Yine hiç bir mahluk yoktur ki, insan kadar aczini yenmeğe çalışsın ve yenemesin! Boş, boş, ne yapsak boş: *Kader yenilmiyor*. İşte yaptığımız: Masum yavrunun canına kıydım, onu boğdum. Yaratılışım başka türlü olsaydı, bunu yapabilir mi idim? Kendi kendimi yaratan ben olsaydım, kıskançlık, şüphe, kin duygularının barınacağı vücudu kendimin yapar mı idim? Saadeti selbeden şartlar içerisine kendimi atar mı

idim? Ah, bizler *isteristemez* yaratılmış mah-luklarız! Yaratılışımız üzerinde bizim hiç bir te-sirimiz yoktur. İçerisinden çıkamadığımız, içeri-sinde doğduğumuz, büyüdüğümüz, öldüğümüz *var-lığın* esiriyiz. Onun *icabına* uyuyoruz. Onu *tashih* eden değil, onda *tahakkuk eden* oluyoruz!

Alben — Argel! Sevgili kocam! Bana acı, beni bağışla. Geçmişte bilerek, yahut, bilmiye-rek seni üzdüğüm günler oldu. Şimdi anlıyorum ki, bunları yapan ben değilmişim. Bana yaptık-larımı yaptıran varmış! Kendimin sandığım hiç bir şey kendimin değilmiş. Mazisini *yaratamayan* insan, balde yaptıklarından nasıl *mesul* tutula-bilir? İletin *zaruri* bir devamı olan netice, ken-disini ondan nasıl ayırır, şöyle yahut böyle ol-masının *sebebini* *kendisinde* arıyabilir? Daha *sonrakilerin* yaptıklarından daha *öncekiler* mesul-dür. En mesul ilk önce olan ve yapandır. Hiç bir şey bizimle başlayıp bizimle bitmediği için mesuliyet bizden önce başlayıp bitenlerindir, de-vamlı *oluşundur*. Üzülme. Yaptıklarımı hoş gö-rüyorum. Seni bağışlıyorum. Sen de beni bağışla.

Yavrum, masum çocuğum! Sen *yazarın* eli ile bozulan kara yazısın! Seni baban öldürmedi.

Argel — Of, ne derin *müşamaha*! Ne hazin *anlaşma*! İnsanın bu haline yürek dayanmaz.

Alben, çocuğumun babası olduğuma inanıyo-rum. İnanmasam bile artık onu *hoş görmiyecek*

anlayışa sahip değilim. Hayat *hudgâm* olanlar için bir faciadır. Kendilerini bütün varlığın bir parçası olarak kabul edenler *müşamahakârdırlar*. Bütün olduklarına inananlar ise kendilerini *aldatmaktan* başka bir şey yapmıyorlar. Buna karşılık kendilerini *aldatmıyanlar* da *bütün* olmuyorlar: *Hür* olamıyorlar! Ah, biz neyiz? Biz neyiz?

Alben — Faniyiz, fani! fani!

Argel — Evet fani! Alem içerisinde *zerre*, umman içerisinde *damla* bile değiliz. Ne geldiğimiz, ne de gideceğimiz *yeri* biliyoruz. *Mahdut* bir sahada kendimizi *hür* sanıyoruz. Kimbâli, bu, yaşamak için kendimizi *hür* sanmağa muhtacız da ondan! Ah, o sahada bile *hür* olmadığımızdan eminiz!

Karıcığım! Şimdi bana gitmek, kendimi cemiyetin eline teslim etmek düşünüyor.

Alben — Hayır... Kimse sana el süremez. Ben seni *affediyorum*. Seni Tanrı da *affetmeğe* mecburdur.

Argel — Fakat cemiyet! Hayır. Cemiyet *affetmez*. O yer yüzünün *müstebit* Allahıdır. O *affetmez*. Şimdiye kadar konuştuklarımız *makul aleme* ait düşüncelerdi. Cemiyet hislerin kaynaştığı, çarpıştığı bir alemdir. Onuu alanı dardır. Kanunları sert ve amansızdır. Bunun böyle olması bu alem için *zaruridir*. Ben bir zamanlar bu alemi de *öbürüne* benzetmek için *savaşmıştım*. Fakat tecrübelerim bana bunun *imkânsızlığını* öğrettiler. Bırak beni, gideyim. Cemiyetin bana *lâyık gördüğü* cezaya *çarplayım*.

Alben — Hayır.. Hayır..Gitme.. [*Raziye glrer*]

ALTINCI DURUM

Öncekiler Raziye

Raziye — Bu ne? Ah, bu ne? İmdat! İmdat! Yetişin, katil var! [*Zabıta memurları gl-rerler*]

YEDİNCİ DURUM

Öncekiler Zabıta memurları

Başmemur — Sizi mensup olduğum siyasal fırka namına tevkif etmiye geldim. Görüyorum ki, siz yalnız siyasal değil, sosyal bir mücrimsiniz de.

Argel — Beni götürünüz.

Raziye — İpe, dar ağacına. Nasıl kıydın bu cana?

Alben — Bırakınız onu.. Onu ben affediyorum.

Başmemur — Bu, çocuğun annesi değil mi?

Raziye — Evet.

Bir memur — Çıldırmış olacak.

Diğer bir memur — Teessüründen. Ne söylediğini bilmiyor.

Başmemur — Onu odasına götürünüz. Rahat etsin. [*Argele*] Haydi bakalım.

Argel — Boz-kara giyimli insanlar! Önü-

nüze düşmeden önce bırakınız size bir kaç çift söz söyleyeyim.

Bir memur — Bizim söz dinliyecek vaktimiz yok.

Bir Diğeri — Haydi düş önümüze.

Bir diğer memur — Bırakalım söylesin.

Başmemur — Söyle.

Argel — Siyasanız hâkim bir siyasadır. Temellerini insanın özel varlığına dayamaktadır. Ben başkaları için çalışmanın neticede kendimize hizmet etmek olduğunu bir çok tecrübelerimle anladım. Ne soydan olursa olsun, kendimizle *izah edilemeyecek* bir işi yapamıyacağımıza inandım. Biz ne olursak olalım, yine kendimiz olmaktan çıkamıyoruz. Kime hizmet edersek edelim, yine *kendimize* hizmet etmekten kurtulamıyoruz. Başlangıçta ve sonda kendi kendimize kalıyoruz. Bir bakıma şu kâinat bizden *ayrı* bir şeydir: Normal denilen orta halli zamanlarımızda! Kendisine has mahiyeti, özü vardır. Bununla beraber O bizden *ayrı* bir şey değildir. Öyle anlarımız oluyor ki, biz kâinatı kendimizden ayıramıyoruz. Onu kendi içeriimize alıyor, kendi içeriimizde yaşıyoruz... İnsan ruhtur. Ruhun gücüne inanmak lâzımdır. Bana öyle geliyor ki, madde, ruhun oyuncuğı olmuştur. Onun istediğı şekli, biçimi almıştır. Fakat

bu şekli, bu biçimi alırken *ruhlaşmıştır*. Yine bana öyle geliyor ki, madde, ruhun kabuk bağlamasıdır. Bir nehrin, bir denizin donması, buz kesilmesi gibi! Fakat ruh ne bir nehir, ne de bir denizdir. Bir nehir, bir deniz *son* damlasına kadar donabilir, buz keşlebilir. Çünkü her ikisinin de *muayyen* bir vüsati, mukavemeti vardır. Ruha gelince, o baştan başa vüsati ve mukavemettir. Onu *büsbütün* yenecek, donduracak kuvvet yoktur.

...Maksadım sizlere ruhtan bahsetmek değildi. Sizlere cemiyetten bahsedecektim. Fakat *ruhsuz* bir cemiyet tasavvur edemediğim için, ister istemez söze ruhla başladım... İyi tetkik edilirse, cemiyetin bizim *manevî varlığımız* üzerine kurulduğu görülür. Her *devrin* bu varlık üzerinde yıkıldığı, yapıldığı anlaşılır. Biz *bütün* benliğimizle içtimaileşemeyiz. Benliğimizin derinliklerinde *hür* kalan tarafımız *daîma* bulunur. Bazen bu tarafımız da *içtimalleşmek* mevkiinde kalır. Cemiyet benliğimizin derinliklerine kadar kök salar. İşte *yıkılma* hadisesi o zaman başlar. Ruh, maddeye karşı en son kozunu oynar: Onu yıkar, parçalar! Hürriyetine kavuşur. Fakat şu var ki, ruh *kendi kendisine* kalamaz. Yeniden kabuk bağlamıya, kendisini sıkıştıracak *şartları* yeniden yaratmıya başlar. Bu da cemiyette [*] *yapma* hadisesinin başlangıcıdır. Bu *iki hal* durmadan de-

[*] Ve Alemde.

A. M.

vam eder. Tekâmülü meydana getirir. Ruh, bir böcek gibi kozasını, kendisini içerisine alacak şekilde *tam* yapmaz. Yaptığını *en son* noktasında yıkar. Böylece böceğin akıbetine uğramaktan kurtulur. Kısaca: Ruh devirden devire *intikal* eder, fakat, *şekil bozulur*.

Ne için bana hayretle bakıyorsunuz? Sizleri şaşırtacak sözler mi söylüyorum? Evet: Doğruluk, hak, adalet, şeref, namus... mefhumları bakidir: Her zaman yıkma ile yapma *arasında* yaşamıyoruz!

Bir memur — Argel, sen kendini inkâr ediyorsun. İdealine hürmet göstermiyorsun !

Argel — Doğru söylüyorsun.

Aynı memur — Bununla beraber kurtulamıyacaksın: Ölüme mahkûm olacaksın.

Argel — Yine doğru söylüyorsun.

Bir başka memur — Suçların büyüktür Argel ! Ölüm suçlarının *kâfl* cezası değildir !

Argel — Sen de doğru söylüyorsun... Hakikaten ben bir zamanlar bir çok işler yaptım. İnsanları, Tabiatı yenmeğe kalktım. Yeni bir *düzen* kurmaya çalıştım. *Maksadım kuvvetli yenmek, hakkı gözetmekti. Herkesin hakkını herkese vermekti.* Bu işi başarmak için *anarşist* oldum. Yeryüzünü baştan başa dolaştım. *Haksız güçlülerle* yılmadan savaştım. Onların parça, parça ettiğim bedenlerini yaktım, küllerini göğe savur-

dum. Fakat neticede ne İnsan, ne de Tabiatı yenmeğe muvaffak olabildim! İnsanda kılık değiştiren *hakimiyet* hissinin, Tabiatta sonu gelmiyen *köroluşun* önüne geçebildim! Ne de kendi eski benliğimi terkedebildim! Bir müte-arife olarak şuna inandım ki, *hak kavlnindir*. Lütüf, hakareti, zafı mütazammındır. Kendi hakkını kendisi alabilen insan, insandır. Lütfedilen hakta kavinin gurur ve istihzası vardır. Lütfeden ile, edilen arasındaki derin uçurumu doldurmak imkânsızdır. [*] Kavi, kavi, daima kavi olmak gerektir. Bütün insanları, bütün Tabiatı yenecek kadar kavi olmak!

Ah, görüyorsunuz işte, ben bunu olamadım. Ve olamayacağım. Kim bilir, belki bir olan bulunacak!.. Fakat nasıl? Ne zaman? Bunu kimse şimdiden kestiremez. Onun olmasını beklemek lâzımdır... Hayat muhakkak bir ilerleyiştir, arkadaşlar! Arkasındakini de beraber sürükliyen bir ilerleyiş! Beni götürünüz. [*Aralarına karışır ve intihar eder*]

Bir memur — Ah, kendisini öldürdü.

[*] İnsanın hakkı, sayinin semeresidir, prensibi üzerine kurulan sosyalizmin, müfrit endivüdualizm yahut liberalizme zıt olduğunu nasıl kabul etmelidir? (Bu suale cevap verebilmek için *sai* kelimesinin manası üzerinde derin ve şümüllü düşünmek lâzımdır)

A.M.

Raziye — Canı cehenneme gitti...

Başmemur — Kaldırınız. Karakola götürünüz.

Başka bir memur — Tekadamı nerede bulacağız ?

Bir diğeri — Burada olduğunu söylemişlerdi.

Raziye — O şu gördüğünüz tepede oturuyor.

Başmemur — Onu yakalamamız lâzım.

Bir memur — Asıl mücrim o imiş.

Bir diğeri — Haydi vakit geçirmiyelim.

[Bir ihtiyar glrer]

SEKİZİNCİ DURUM

Öncekiler İhtiyar

İhtiyar — Onu ele geçireceğinizi mi sanıyorsunuz ?

Başmemur — Kimi ?

İhtiyar — Tekadamı ?

Başmemur — Bu kim ?

Raziye — Bilmiyorum.

İhtiyar — O Argel ile beraber öldü.

Başmemur — Kimsin sen ?

İhtiyar — Ölmedi, yaşıyor... Hepinizin içinde yaşıyor. [Çıkar]

DOKUZUMCU DURUM

Öncekiler

Başmemur — Yakalayınız şunu. Onda hep-

mize ait bir sır var! [Bir kısım memurlar çıkarlar. Diğer kısmına Argeli göstererek] Kaldırınız.

Raziye — Günahdır. Sırtınızda taşımayınız. Sürükliyerek götürünüz.

Başmemur — Hayır, sırtınıza alınız. [Raziye] Argelin bedeni suçlu değildir. Suçlu onun ruhudur.

Raziye — Ne yazık ki, o da elimizde değil!

Başmemur — Senin ruhun da bedenini terkettiği gün istersen onu ele geçirebilirsin. Fakat bilmiyorum nerede?

Raziye — Onun yeri cehennem..

Başmemur — [Memurlara] Götürünüz. [Argeli götürürler]

ONUNCU DURUM

Başmemur Raziye

Başmemur — Analık! Cennet, cehennem! Bunların yerde olduklarını söylemek te, gökte olduklarını söylemek kadar eskidi, bayağılaştı. Her ne ise.. Nerede olurlarsa olsunlar.. Senin cennetlik olacağın ne belli? Sen yaşlı bir kadınsın. Kim bilir şimdiye kadar...

Raziye — Benim alnım açık. Şimdiye kadar beni cehennemlik yapacak hiç bir suç işlemedim.

Başmemur — Söylediğin bu sözle cehennemlik oldun işte !

Raziye — Neden ?

Başmemur — Çünkü yalan söyledin. Yeryüzünde suçsuz insan yoktur. *Fillen* belki vardır, fakat *hükmen*, asla !

... Maksadım seninle bu yolda konuşmak değildi. Argelin yeri cehennem dedin de..

Raziye — Cehennem ya.. O fena bir insandı.

Başmemur — Ne için ?

Raziye — Çocuğunu öldürdü. Cemiyete bir çok fenalıklar yaptı.

Başmemur — O fenalıkları kendisinin yaptığından eminmisin ?

Raziye — Eminim. Başkaları yapmadı ya, kendisi yaptı.

Başmemur — Yapmadı, o fenalıkları ona *başkaları* yaptırdılar !

Raziye — Başkaları mı ? Bu sözünüz tamamen doğru değilse de kısmen doğru... Şimdi ona iyi bir insan mı diyeceğiz ?

Başmemur — Hayır: Ne iyi, ne fena.

Raziye — Ya ne ?

Başmemur — Bir hadise.. Güneşin doğması, ayın batması, havanın kararması gibi bir hadise.. bir şey..

Raziye — Peki amma bu hadiseye, bu şeye

bize yaptığı *tesirlere* göre şöyledir, yahut böyle-
dir, diye bir *kıymet* vermemiz lâzım.

Başmemur — Evet.. Fakat bu kıymetin sıb-
hatinden daima *şüphe* ederek..

Raziye — Siz tehlikeli bir adamsınız. Hem
stzin sözleriniz meslekinize umuyor.

Başmemur — Sizin de öyle.

Raziye — Ben vaktile büyük bir adamın
yanında bulunmuştum.

Başmemur — Sen beni böyle gördüğüne
bakma. Geçim belası bu kılığa girdim.

Eskidem profesördüm. Bazı gülünç sebep-
lerle profesörlükten ayrıldım. Hayatımı böyle
kazanmıya mecbur kaldım.

Raziye — Arkadaşlarınız gittiler.

Başmemur — Gitsinler... Bari ben de gideyim.
[Dönerek] Ben yeryüzünde ve gökte hiç bir
şeye akıl erdirememiş bir adamım. *İrade hür-
yetine* bir türlü inanamıyorum. Yaptıklarımızı
önce yapan biz olsaydık, onları ikinci defa
yapar mı idik ? Olan biten her şeyin vaktile, bir-
den olduğunu bittiğini kabul etmek zarureti
vardır. Bizden önce olanlar bitenler bulunma-
saydı, onlarla bizim aramızda bir *yokluk* olsaydı,
yaptığımız herşeyi biz yaptık diyebilirdik. Fakat
bu böyle değil. Muhakkak bizden *önce* olanlar
var ! Yaptığımız her şeyi bize yaptıran sebepler

var, duygumuzun, düşüncemizin erişebildiği *en son* merhaleye kadar !

Raziye — Ondan sonra ?

Başmemur — *Sonra ve önce.*

Raziye — Evet *sonra* ve *önce..*

Başmemur — Görüyorsun konuşamıyorum. Çünkü duyamıyorum, düşünemiyorum, tahayyül edemiyorum. İçten gelen bir sesle *birden* şu, şudur diyemiyorum. Desem ne olacak ? Hiç ! İşte asıl *hakikat* duygunun, düşüncenin, muhayyilenin, her şeyin bittiği, ruhun durduğu yerden başlıyor [*]. Ne yazık ki, oradan *öteye* gitmek mümkün olmuyor. *İmkânsızlık* ile *hürriyet* bir araya gelir mi ? Hiç şüphe etmiyorum, *biz hür değilliz ! Mazımları yaratan biz olmadığımız için hür değiliz ! İstikbale hâkim olamadığımız, herşeyi bilemediğimiz, kavrayamadığımız için hür değiliz ! Herşey olamadığımız için hür değiliz ! Fakat aramızda hür olduklarına inanan, bunu yaşayanlar bulunuyor ! Tıpkı değirmene saldıran şövalyenin inandığı ve yaşadığı gibi !*

Aaziye — Arkadaşlarınıza yetişemeyeceksiniz !

Başmemur — Yetişirim... Bunlar hep eski meslekime ait düşünceler. Yeni meslekim banaları unutturamadı. Düşünmek itiyadımı bir türlü kaybedemedim. Geçenlerde bir cinayet

[*] Hakikatı ruhun dışında aramaya *muktedir* değiliz. A.M.

vakası olmuştu. Vaka yerinde birisi ile *cürüm* hakkında konuşurken mücrimi kaçırmıştım... Gidiyorum, fakat meçhul kalmak istemiyorum... [*Mas-kesini çıkarır*]

Raziye — Şeytan! Tekadam!

Başmemur - Tekadam — Çok geç! Planım tamamen tatbik edildi. Artık vazifem bitmiş bulunuyor. Allaha ısmarladık. [*Çıkar*]

ON BİRİNCİ DURUM

Raziye

Raziye — Ne yapacağımı bilmiyorum. Bu adam beni şaşırttı... Bu kim? [*Alben girer*]

ON İKİNCİ DURUM

Raziye Alben

Raziye — Ne oluyor sana? Niçin böyle etrafına garip garip bakıyorsun! Bakışların...

Alben — Ha.. Ha.. Ha..

Bilmiyorum, niçin böyle,
Etrafıma garip, garip,
Bakıyorum? Biliyorsan,
Bana söyle, bana söyle!
Neden onlar değiştiler?
Onlar güneşle eştiler,

Değiştiller, değiştiller,
Neden onlar değiştiller?
Onlar güneşle eştiler,
Neden onlar değiştiller? [*Danseder*]

Aşkın sonu yoktur sandım,
O ateşle yandım, yandım,
En sonunda ben aldandım,
Aşkın sonu yoktur sandım,
Ben aldandım, ben aldandım! [*Dans eder*]

Raziye — Tanrım! Onu koru. Ona acı. Kızım dur biraz, benimle konuş.

Alben — Argel nerede? O gitti değil mi? Bir daha gelmemek üzere gitti. Çocuğunun gittiği yere gitti. Ben de onların gittiği yere gidiyorum: Bir daha gelmemek üzere! Boşa uğraşma: Hayatı benden *ebediyen* alan bir zehir içtim. [*Kendisinden geçer*]

Raziye — Ah, gidenlerin geri gelmiyeceği bir alemde yalnız kalmak ne kadar güç! Tanrım, eğer buradan gidenler başka bir alemde yaşıyorlarsa onları buradaki gibi yaşatma! [*Halk adamları glrerler*]

ON ÜÇÜNCÜ DURUM

Raziye Halk adamları

Altıncı Adam — Argelin evi burası değil mi?

Raziye — Evet.

Beşinci Adam — İşte bir kadın, bir de çocuk !
İkisi de ölmüş.

İkinci Adam — Tekadam hakikaten istediğini yapmış : Yuveyı dağıtmış !

Bir ses — *Yuveyı kurmak için !*

Üçüncü Adam — Şeytan adam ! [*Raziye*ye]
Argelin ölümü nasıl oldu ?

Raziye — Sizler kimsiniz ?

Dördüncü Adam — Galiba kendi kendisini öldürmüş !

Beşinci Adam — Muhafızlar götürüyorlardı.

Raziye — Kimsiniz ?

Altıncı Adam — Bizler mi ? Bizleri anlıyamazsın sen !

Raziye — Sizlere kimsiniz diyorum !

Altıncı adam — Bizler bu oyunun *başlangıcında ve sonunda* bir araya toplanan insanlarız.

Raziye — Kimsiniz ?

Altıncı Adam — Anlıyamazsın dedik ya !

Raziye — Gerçekten anlıyamıyorum ! Acaba ruya mı görüyorum ?

Altıncı Adam — Kadını, çocuğu götürelim. Argel ile beraber üçünü bir mezara gömelim.

Raziye — Dokunmayınız onlara.. Muhakkak ben çıldırıyorum.. Onlarla uğraşmamalıyım. Ne yaparlarsa yapsınlar..

Üçüncü Adam — Arkadaşlar, Tekadam davayı kazanmış, Argeli mat etmiştir. Bunu bütün dünya bilmeli!

İkinci Adam — İnsan tabiatının *değişmediğini* ona *nefsinde* denetmiştir.

Birinci adam — Yaşasın hakikatı sevenler! Onu cesaretle karşılayanlar!

İkinci Adam — Kahrolsun ondan korkanlar! Onu maskeliyenler!

Üçüncü Adam — Güneş balçıkla sıvanamaz, sözünün doğruluğu *iyice* anlaşılmıştır.

Beşinci Adam — Arızî adam yerini *hakikî* adama bırakmıştır.

Birinci Adam — Moda insan gelip geçici, değişicidir.

İkinci Adam — Gerçek insan her devirde birdir.

Üçüncü Adam — Değişen, muhite uyan dış benliğimizdir.

Birinci Adam — İç benliğimiz değişmez, hürdür.

Dördüncü Adam — Susunuz. Bu bayağısözlere bir nihayet veriniz. İyi başarılmış bir işi bozmak sizlere ne kadar yaraşıyor! Ne Argel, ne Tekadam sizin takdir ve tenkidinize lâyıktır. İleri ve geri hakkında *harcıalem* düşüncelerden artık bıktık, usandık. İnsan için büyük olmak kâfidir!

Birinci Adam — Bu ne söylüyor !

İkinci Adam — Bizleri tahkîr ediyor.

Üçüncü Adam — Linç edelim onu !

Altıncı Adam — Sâkin olunuz arkadaşlar. Düşmandan aldığınız silahla kendinizi vurmayın kalkmayınız. O doğru söylüyor : Büyüklerin kıymetini küçükler takdir edemez. Buradan gidelim. Tekadamı ziyaret edelim. Argelin cenaze merasiminde hazır bulunalım.

Çocuğu ve annesini de beraber götürelim. Haydi.

Üçüncü Adam — Ben bu işlere akıl erdiremiyorum.

İkinci Adam — Ben de. [*Albeni, Hepseni götürürler*]

ON DÖRDÜNCÜ DURUM

Raziye

Raziye — Anlaşılmaz şey ! Bunlar kimdi ? Muhakkak bana göründüler ! Bunlar hayal olmasalar birbirini tutmaz sözler söylerler mi idi ? Biri “Bizler bu oyunun başlangıcında ve sonunda bir araya toplanan insanlarız,” dedi. Hangi oyunun ? Burası tiyatro mu ? Peki burası bir ev ise bu evin sşhipleri nerede ?

Argelden, Tekadamdan bahsettiler ! Her iki-

si hakkında bazı sözler söylediler. Konuşmaları kısa ve sertti. Bir aralık döğüşmeğe bile kalktılar! Tanımadığım bu adamların sözlerine, hareketlerine ne mana vermeli ? Çocuğu ve anasını götürdüler değil mi ? Götürdüler. İşte ikisi de yok. Acaba varlar mı ? Hayır iyice eminim : Götürdüler. Gözlerimle gördüm. Fakat kimler ? Bir takım *esrarengiz* adamlar ! Of, hiç bir şeyi doğru düşünemiyorum. Gördüklerime, işittiklerime inanamıyorum. Bu bir oyun mudur, yoksa hakikî bir hayat sahnesi mi ? !... [Çekilir]

S O N

Bir şiir telakkisi hakkında bir kaç söz

Son zamanlarda, Amerikada icat olunan, Fransada taklit edilen, Almanya ve İngilterede zaten mevcut bulunan bir şiir telakkisi bizde de hüküm sürmiye başladı. Evvelâ şunu söyleyelim ki, şiir, bir kelâm işi, bir mefhumculuk olsa idi, bizim divan edebiyatının kasideleri birer şiir abidesi olurlardı. Ne yazık ki, başka memleketlerde muvaffak nûmuneler vermiş olan bu şiir telakkisi, bizde, kaside *mefhumculuğuna* benzetmekten daha ileri gidememiştir. Bunun içindir ki, okuduğumuz bazı şiirlerin şairlerine gülmek, acımamak elden gelmiyor. Bu insanlar bedîi zevkin cansız, kuru iskelette değil, o iskeletin içersine *batmış* yaşayan, canlı bir *bütünde* gizlendiğini farketmiyorlar. Tahassür, ıztırap, tecessüs, haz... gibi hakikî hayat hamleleriyle *dolmayan* sunî kalıpların bizde bedîi zevk yaratabileceklerini sanıyorlar ! Her şeyde olduğu gibi, şiirde de, yaşamak ve yaşatmak esastır. İnsiyakların içersinden fıskıran, onların tabiatına uyarak *sitatikleşen* şekillerdir ki, bizi kendileri ile alâkadar edebilirler. Yoksa, hazır bir elbise gibi,

ruha hariçten zorla giydirilmeğe çalışılan suni kalıplar ruhta ancak onları yıkmak, parçalamak infialini uyandırabilirler. Bizim anladığımız *şekil* muhtevadan üstündür. Merkez olan muhtevaya nazaran, o, muhittir. Fakat merkezin *ittisaidan* mütevellit bir muhit !

Artık bir hokkabaz, bir canbaz gibi, derunî bir ihtiyaca tekabül etmeksizin, tesadüfen yahut *zorla* sıraladığı beş, on mısraın kelimelerinin yerlerini değiştirerek yeniden beş, on mısra daha dizen ve bu işi yaptıkları için kendilerini şair sanan insanlar bir düşünölsün! Bu insanlara sorulsa şiirin zorla yazılacağını söylerler. Bu sözleri kısmen doğrudur. Fakat biz onların işinde bir zorluk görmüyoruz. O iş olsa olsa bir *maharet* işidir. O işi yapan insan da bir *mahter*dir. Zorluk, muhiti merkez yapmaya çalışmakta değil, — bu boş bir emektir. Çünkü sanat evine dışardan girilemez. Onun içerisinde doğulur, oradan dışarı çıkılır — merkezi muhit yapabilmektedir. Hakiki (kalp mukabili) şair, sanatkâr, muharrir de bu işi yapabilendir.

Burada *hasbîlik* ve *fayda* sözleri üzerinde de biraz durmak lâzım geliyor: Sanatın faydayı değil, hasbîliği istihdaf etmesi ileri sürölürken, bu kelimelerin *hakikî* manaları göz önünde tutulmuyor. Derin düşünölürse maddî, manevî, iyi yahut fena, faydayı tazammum etmiyen hiç bir fiil ve harekette bulunamayız. Bir nevi ruhî rû-

kûdet demek olan hasbilik bir ölüm, bir ademdir. Fayda, gayesi doğruluk, iyilik yaratmak olduğu kadar, güzellik yaratmak da olan ruhi bir *cehlttir*. Faydayı yalnız cemiyetin yahut arzın mahdut sahası içerisinde tıkamak ve orada *manalandırmak* yanlışdır. Fayda, insan zekâsının kâinata karşı zaferidir. Bu *zafer* gayesi üstünlük ve tahakkuk etmek olan ruhun yarattığı zarurî ve makbul bir *meyvadır*. Hasbiliğe gelince, bunun *hayatta* yeri yoktur. Yaşayan, canlı bir varlığın yaptığı her iş faydalı olmak, yani, ruhu uyandırmak, harekete getirmek zaruretindedir. Her iş ile beraber *sanat işi* de, muvaffak olsun yahut olmasın, bu manada faydalı olmaktan, ruhun gıdalanmasına yarayan fayda sahasında kalmaktan kurtulamaz. Bu sınırsız ve gerçek sahada her türlü ruh hamlesinin mevzuudur.

Üç buudun bire indirilmesi hakkında

Otedenberi uzunluk, derinlik, genişlik diye üç buut kabul olunur. Bu, Alemin *mahdut* olarak kabul edilmesinden ileri geliyor. Halbuki Alemi mahdut kabul etmiye imkân yoktur. Çünkü Alem mahdut olsa, yani, *sonu* bulunsa, bu, kendisinden *sonra* bir şey yok, demektir ki, bizim için Alemi *durdurmak*, bu *yokluğu* idrâk, hatta tasavvur etmek imkânsızdır. O halde Alem *dalma* vardır. Ve *imtidat* halindedir. Ve Alemin *bir buudu* vardır ki, o da *imtidatıdır*. Bu anlaşıldıktan sonra üç buut telâkkimizin neye istinat ettiğini anlamak kolaylaşır. Bu, Alemi *mahdut* olarak kabul etmemizden ileri geliyor. Filhakika mahdut olan bir şeyin kendisine göre bir uzunluğu, derinliği, genişliği bulunabilir. *Gayri mahdut* şeyin ise ancak *imtidadı* vardır. O şeyde uzunluk, derinlik, genişlik gibi vasıflar *bir* vasıfta, *imtidat* vasfında toplanmaktadır. Gayri mahdut Alemin hangi *cihetinden* bakılsa *imtidat* ettiği görülür ki, bu taktirde onun *bir* vasfını üçe çıkarmak abes olur. O halde Alem içerisinde üç buutlu şeyler yok mudur? Vardır. Bunlar

birbirleri içersine giren (hulûl eden), birbirlerinden ayrı gibi görünen ve namahdut Alemi teşkile yarayan mahdut şeylerdir. Namahdut şeyler manzumesi olan Alemi tahdit etmek mümkün olsaydı, onda da mahdut şeylerde bulduğumuz vasıfları, üç buudu, bulabilirdik. Halbuki biz onu ancak namahdut olarak kabul edebiliyoruz. Böyle kabul edince de yegâne vasfı uzunluğu oluyor. Derinlik, genişlik vasıfları da nuzuluk vasfına inkilâp ediyor. Bu bakımdan buut mefhumunu cüzüden değil, külden çıkarmak daha esaslı ve makul görünüyor.

Argel : Sahife 24 satır 4 de [*Bır an düşünür*] den sonra :

[Evet, eşyanın mükerrer ve zarurî oluşları lisanı yaratmış, düşünceyi kendisine bağlamış. Onlar değişmedikçe, düşünce de değişmez. Onlar değişir mi ? Yani yukarıdan atılan taş aşağı düşmez, aşağıda ısıtılan hava yukarı yükselmez mi ? Böyle sualleri sormak bile abestir.] Gelecek ve [hasılı bu yeni...] şeklinde devam edecektir.

Volkan : Sahife 90 satır 20 [... değil ruhlarımızdır.] dan sonra [*Eşyalarımız bağlamaz mı ? Bağlar, fakat dış benliğimizi !*] gelecektir.

Volkanda, Napolyonun, sahife 188 satır 15, 16 arasına girmesi için işaret olunan yazı (*susayorsunuz. Bana ideal toplama ve dağıtma...*) şeklinde devam edecektir.

Tayfur : Sahife 109 satır 17 de :

Öğülmez kellmesi onulmaz olacaktır.

MUHARRİRİN ÇIKACAK ESERLERİ

A K T A N

Yahut

Tanrı Adam

Acın : 3 Perde

Tanrıdan üstün adam mefhumu mahfuzdur

A T İ L A

Tarihiğ Dram

K A T E R İ N A ve D E L İ P E T R O

Tarihiğ Dram

MUHARRİRİN BASILMIŞ ESERLERİ :

ARGEL

TAYFUR

NAPOLEON

VOLKAN

CEM

BİR RENK VE BİR AHENK

75 Kuruş